

UDC 327.56

SCOPUS CODE 3301

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-2-192-227>

„დაიშის“ ორგანიზაციული სტრუქტურა და მმართველობა (I ნაწილი)

ზვიად ტყაბლაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტის პროფესორი, საქართველო

E-mail: tkabladze.zviad@gtu.ge

რეცენზენტები:

თ. კიკნაძე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტის პროფესორი, პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი,

E-mail: kiknadzetamar12@gtu.ge

მ. მანჩხაშვილი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტის ასისტენტ-პროფესორი, პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი

E-mail: manchkhavilimaia07@gtu.ge

ანოტაცია. სტატია არის I ნაწილი ნაშრომისა „დაიშის“ ორგანიზაციული სტრუქტურა და მმართველობა“, რომელიც ეხება საერთაშორისო ტერორისტული ორგანიზაცია „დაიშის“ („ისლამური სახელმწიფო“, IS, ISIS, ISIL) ორგანიზაციულ სტრუქტურას, მისი ლიდერის, პირველი „ხალიფა“ აბუ ბაქრ ალ-ბადდადის ტერორისტად ჩამოყალიბების ისტორიას და მმართველობის პერიოდს.

2013 წლისთვის „დაიშმა“ გაიარა ჩამოყალიბების ყველა ეტაპი, რომელშიც მთავარი წამყვანი ძალა იყო ნაციონალისტური ღერძი, ერაყის ყოფილი სუნიტურ-ბაასისტური ელიტა. სადამ ჰუსეინის დამხობის შემდეგ მისი რეჟიმის ფუნქციონირები არსად გამქრალან და რაიმე ახალი მმართველობის

სისტემის გამოგონება „დაიშის“ ორგანიზაციული სტრუქტურის ჩამოყალიბებისთვის საჭირო არ იყო.

თავისი არსებობის პირველივე დღეებიდან „დაიში“ უკვე წარმოადგენდა სრულფასოვან სტრუქტურულ, ცენტრალიზებულ ორგანიზაციას, რომლის ელემენტები აქტიურად ასრულებდნენ საჭირო ფუნქციებს სხვადასხვა მიმართულებით, უფლებამოსილებების დელეგირების მეშვეობით.

ნაშრომში ასევე განხილულია ტერორისტული ორგანიზაციის მეორე დონის ლიდერების საქმიანობა და მისი „ინსტიტუციური უწყებები“, რაც მთლიანობაში ქმნის ერთიან სურათს „დაიშის“ ორგანიზაციის სტრუქტურისა და მმართველობის შესახებ.

მართალია, დაჯგუფების რესურსები – ადამიანური, ფინანსური, შეიარაღება და ტერიტორიული, ეტაპობრივად, ჯერ 2017-ში, შემდეგ კი 2019-ში

თითქმის გაქრა, „დაიშის“ არსებობას გარკვეული უჯრედების სახით და ზიანის მიყენების უნარი კვლავ შენარჩუნებული აქვს, ხოლო მისი იდეოლოგიის მომხრეები მიმოფანტულნი არიან მთელ მსოფლიოში.

საკვანძო სიტყვები: აბუ ბაქრ ალ-ბაღდადი; „დაიში“; მმართველობა; სტრუქტურა; ტერორიზმი.

შესავალი

ვაგრძელებთ ნაშრომების ციკლს, საერთაშორისო ტერორისტული ორგანიზაცია „დაიშის“ (არაბ.: داعش; რომანიზ.: Dā'ish, ინგლ.: Daesh – დაჯგუფების აკრონიმი არაბულად; თვითდასახელება „**ისლამური სახელმწიფო**“ – არაბ.: الدولة الإسلامية; რომანიზ.: ad-Dawla al-Islāmiyya; ინგლ.: Islamic State ან IS, ISIS, ISIL) შესახებ. უკვე გამოქვეყნდა სამი სტატია, რომელშიც გავამუქეთ „დაიშის“ წარმოშობის, იდეო-

ლოგიის, ტერორისტული პროპაგანდის საკითხები. ამჟამად წარმოგიდგენთ „დაიშის“ ორგანიზაციული სტრუქტურის და მოწყობის შესახებ კვლევის პირველ ნაწილს, სადაც განხილულია „დაიშის“ ორგანიზაციული სტრუქტურა, მისი ლიდერის, პირველი „ხალიფას“, აბუ ბაქრ ალ-ბაღდადის ტერორისტად ჩამოყალიბების ისტორია და მმართველობის პერიოდი.

2013 წლისთვის „დაიშმა“ უკვე გაიარა ჩამოყალიბების ყველა ეტაპი, რომელშიც მთავარ წამყვან ძალას წარმოადგენდა ნაციონალისტური ლერძი, ერაყის ყოფილი სუნიტურ-ბაასისტური¹ ელიტა. ამ კამპანიის მთავარი, მამოძრავებელი ძალა იყო ერაყელი დიქტატორის სადამ ჰუსეინის (ჰუსაინი)² უახლოესი თანამებრძოლი, ფელდმარშალი **იზათ იბრაჰიმ ად-დური**,³ რომელმაც პირველივე ეტაპზე ISIS-ს განკარგულებაში გადასცა დიდი ხნის შექმნილი ბაასის პარტიის საქალაქო და რეგიონალური ფილიალების სისტემა და ასევე სუნიტური⁴ სახალ-

¹ **ბაასიზმი** (არაბ.: البعثية; რომანიზ.: Al-Ba'athiyā; არაბული სიტყვიდან „ბა'ს“ [არაბ.: بعث; რომანიზ.: ba'th] აღორძინება) – არაბული ნაციონალისტური იდეოლოგია, რომელიც ისახავდა მიზნად გაერთიანებული არაბული სახელმწიფოს შექმნას, პარტია-ავანგარდისა და რევოლუციური მთავრობის ხელმძღვანელობით. იდეოლოგია ემყარება ერთპარტიული სახელმწიფოს ჩამოყალიბების, არაბული ნაციონალიზმისა და პანარაბიზმის (საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობა, მიმართული არაბების კონსოლიდაციისკენ) პრინციპებს.

1947 წელს, დამასკოში დაარსდა „არაბულის სოციალისტური აღორძინების პარტია“, შემოკლ.: „ბაასი“. 1966 წელს, სირიაში სახელმწიფო გადატრიალების შედეგად პარტია დაიყო ორ დამოუკიდებელ ფრაქციად – პროსირიულად და პროერაყულად, ხოლო 1968 წელს, ერაყში რევოლუციის შედეგად, ერაყული განყოფილება – „არაბულის სოციალისტური აღორძინების პარტია – ერაყის რეგიონი“ (არაბ.: حزب البعث العربي الاشتراكي في العراق; რომანიზ.: Hizb al-Ba'ath al-'Arabī al-Ishtirākī fī al-'Irāq; ინგლ.: Arab Socialist Ba'ath Party – Iraq Region) საბოლოოდ მოვიდა ხელისუფლებაში და იარსება მმართველი პარტიის სახით, სადამ ჰუსეინის ჩამოგდებაამდე, 2003 წლამდე.

² **სადამ ჰუსეინ აბდ ალ-მაჯიდ ალ-თიქრიტი** (არაბ.: صدام حسين عبد المجيد التكريتي; ინგლ.: Saddam Hussein Abd al-Majid al-Tikriti, 1937-2006 წწ.) – ერაყის პოლიტიკური და სახელმწიფო მოღვაწე, დიქტატორი, პრეზიდენტი (1979–2003 წწ.) და პრემიერი (1979–1991 და 1994–2003 წწ.), ბაასის პარტიის ერაყული განყოფილების გენერალური მდივანი, რევოლუციური სარდლობის საბჭოს თავმჯდომარე და უმაღლესი მთავარსარდალი (1979 წ.).

³ **იზათ იბრაჰიმ ად-დური** (არაბ.: عزّة ابراهيم الدوري; ინგლ.: Izzat Ibrahim al-Douri; 1942-2020 წწ.) – ერაყის პოლიტიკური და სამხედრო მოღვაწე, შსს მინისტრი (1974–1979 წწ.), სადამ ჰუსეინის მოადგილე „რევოლუციური სამეთაურო საბჭოს“ თავმჯდომარის პოსტზე (1979–2003 წწ.) და „ბაასის პარტიის“ გენმდივანი (1991–2003 წწ.).

⁴ **სუნიტები** არიან „სუნას“ (არაბ.: سنة; ტრანსლიტ.: სუნა – ჩვეულება, მაგალითი) მიმდევრები, რომლებიც უწოდებენ საკუთარ თავს „თემის თანხმობის და სუნას ხალხს“ (არაბ.: أهل السنة والجماعة; ტრანსლიტ.: აჰლ ას-სუნა ვა ალ-ჯამაათ). სუნიზმის მიმდევრები ყურანთან ერთად აღიარებენ სუნას – მუსლიმურ წმინდა თქმულებას, რომელიც ასახავს წინასწარმეტყველ მუჰამადის (არაბ.: مُحَمَّد; ტრანსლიტ.: მუჰამად; ინგლ.: Muhammad; დაბ. 570/571 წ. ქ. მექა (ალ-მაქა) –

ხო გასამხედროებული რაზმები „სადამის ფიდაიები“.⁵

სადამ ჰუსეინის დამხობის შემდეგ ამ სტრუქტურის ფუნქციონერები არსად გამქრალან და რაიმე ახალი, განსაკუთრებული ძალოვანი და სახელმწიფოებრივი მანქანის მშენებლობის მქონე გამოგონება საჭირო არ იყო.

ერაყელი დიქტატორის მმართველობის დროს, მუსლიმებში ყველაზე მეტად შიიტები⁶ იყვნენ დაჩაგრული. მისი ჩამოგდების შემდეგ კი, უკმაყოფილოდ და შეურაცხყოფილად თავს უკვე სუნიტები გრძნობდნენ (Muir, J. (2017, November 13). The rise and fall of the Islamic State.). ამ დაპირისპირებამ ნოყიერი ნიადაგი შეუქმნა რელიგიური რადიკა-

გარდ. 632 წ. ქ. მედინა (მადინა)) – არაბი რელიგიური, პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწე, ისლამის ფუძემდებელი. ისლამური დოქტრინის თანახმად იყო წინასწარმეტყველი, ანუ არაბულად – ნაბი [არაბ.: نبي; ინგლ. Prophet; რუს.: Пророк] და მოციქული, ანუ არაბულად – რასულ [არაბ.: رسول; ინგლ.: The Messenger of God; რუს.: Посланник Бога]; ღმერთის – ალაჰის [არაბ.: الله; ალ-ლაჰი] მიერ არჩეული ადამიანი, წმინდა წერილის გადასაცემად და ალაჰის მიერ ზემოთაგონებული, ადამის, აბრაამის, მოსეს, იესოს და სხვა წინასწარმეტყველთა მონოთეისტური სწავლების ქადაგებისთვის] ცხოვრებას, როგორც მაგალითი და სახელმძღვანელო მუსლიმური თემისთვის (უმმა) ყურანის შემდეგ. სუნიზმი ყველაზე გავრცელებული, ორთოდოქსალური მიმართულებაა ისლამში, მუსლიმების 85–90% მსოფლიოში სუნიტია. პოლიტიკური მეცნიერების ტერმინოლოგიით, სუნიტები არიან ცენტრისტები, ანუ ისინი ვინც არ ვარდებიან უკიდურესობაში და უმრავლესობის ინტერესებს იზიარებენ. ასეთმა მიდგომამ საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში სუნიზმი გახადა პოპულარული მიმართულება ისლამში. სუნიტების დამახასიათებელი ნიშანია ხელისუფლების არჩევითობის დოქტრინა. შიიტებისგან განსხვავებით, ირჩევენ სასულიერო ლიდერს მუსლიმური თემიდან.

⁵ **სადამის ფიდაიები** (არაბ.: فدائيين صدام; ინგლ.: Fedayeen Saddam) გასამხედროებული ორგანიზაცია. სადამ ჰუსეინის ოჯახში შიდა კონკურენციის გამოვლინება გახდა 1995 წელს ალტერნატიული სპეცსამსახურის „სადამის ფიდაიების“ ჩამოყალიბება, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა სადამ ჰუსეინის უფროსი შვილი უდაი სადამ ჰუსაინი (1964–2003 წწ.). იგი უკმაყოფილო იყო უმცროსი ძმის კუსაის (1965–2003 წწ.) გაძლიერებით, რომელმაც საკუთარ კონტროლს დაუქვემდებარა ქვეყნის სადაზვერვო საზოგადოებები. ორგანიზაციაში 40 ათასამდე მებრძოლი შედიოდა. სიტყვა „ფიდაი“, მრ. „ფიდაიუნ“ (არაბ.: الفدائيون/الفدائي) ნიშნავს ადამიანს, რომელიც საკუთარ თავს მსხვერპლად წირავს სარწმუნოებისთვის, იდეისთვის). სადამის ფიდაიების ყველაზე ცნობადი ელემენტი იყო შუშაბოქკოს შავი ჩაფხუტები, რაც ძალიან წააგავდა დართ ვეიდერის ჩაფხუტს „ვარსკვლავური ომებიდან“, ასევე II მსოფლიო ომის გერმანულ ჩაფხუტს და იაპონურ კაბუტოს.

⁶ **შიიტები** (არაბ.: شيعة; ტრანსლიტ.: შიია – მომხრეები, მიმდევრები) რაოდენობით მეორე ისლამური შტო (შეადგენენ მუსლიმების 10–20%-ს). შიიტები თვლიან, რომ მოციქულმა მუჰამადმა ხელისუფლება გადასცა თავის ნათესავს, ხალიფა ალის (ალი იბნ აბი ტალიბი [ინგლ.: Ali ibn Abi Talib], მუჰამადის ბიძაშვილი და სიძე, მეოთხე მართლმორწმუნე ხალიფა (656–661 წწ.)), პირველი პატივსაცემი იმამი, 12 იმამიდან. ანუ შიიტები მიიჩნევენ, რომ ხალიფა ალი და მისი შთამომავლები არიან ერთადერთი სულიერი მემკვიდრეები და ხელისუფლების ერთადერთი კანონიერი მატარებლები. წინასწარმეტყველ მუჰამადის სიკვდილის (632 წ.) შემდეგ ალის გარშემო წარმოიქმნა დაჯგუფება, რომელიც მალე მომძლავრდა და დასაბამი დაუდო ისლამის ორ მთავარ მიმდინარეობად – სუნიზმად და შიიზმად დაყოფას, რამაც უდიდესი კვალი დააჩინა ისლამის მთელ ისტორიას. შიიტები, თემის ლიდერს უწოდებენ „იმამს“ (არაბ.: امام – წინ მდგომი, ისლამში ლოცვის წინამძღვარი, განაგებს/მართავს მეჩეთს), რომელიც მათთვის არის ერთდროულად სასულიერო და საერო ძალაუფლების განმახორციელებელი. სუნიტისთვის კი იმამი სასულიერო პირის – მომღვრის აღმნიშვნელია. შიიტი იმამი აერთიანებს თავის თავში პოლიტიკური და რელიგიურ ლიდერობას. შიიტების უმრავლესობა ცხოვრობს ირანში, ერაყში, აზერბაიჯანში, ასევე არიან საუდიის არაბეთში, ბაჰრეინში, ლიბანსა და იემენში. მექას გარდა, შიიტების თავყანისცემის ადგილებია ერაყის ქალაქები ნაჯაფი და ქარბალა, ასევე ირანული ყუმი და მეშჰედი. არსებობს შიიტებში რამდენიმე განშტოება/მიმდინარეობა. შიიტებისთვის წმინდანია პირველი 12 იმამი, რომლებიც ხალიფა ალი იბნ აბი ტალიბის, მისი შვილების და შვილიშვილების პირდაპირი შთამომავლები არიან. შიიტობა თავიდანვე გამოირჩეოდა მისტიციზმით, მაგალითად სჯერათ მე-12 ბოლო იმამის, მუჰამად ალ-მაჰდის, რომელიც საიდუმლოდ გაუჩინარდა IX საუკუნის დასასრულს. ალ-მაჰდი (მესია) ხელახლა მოევილინება, გამოჩნდება განკითხვის დღეს/საშინელი სამსჯავროს დროს და ადადგენს დედამიწაზე სამართლიანობას. იბ.: (Gachechiladze, R. (2003). *The Middle East: Space, people and politics.*).

ლიზმისა და ექსტრემიზმის გავრცელებას. სწორედ ად-დურმა უზრუნველყო აღმოცენების პროცესში მყოფი ალ-ფალუჯასა და სამარაში ისლამურ ეროვნულ მოძრაობასა და ანბარისა და ნაინავას პროვინციების სუნიტური ტომების დაკავშირება, რამაც უზრუნველყო სწრაფი აჯანყების მოწყობა და „სუნიტური სამკუთხედის“ მთავარი ადმინისტრაციული ცენტრების დაკავება, ქალაქ მოსულისა (ალ-მავსილ) და თიკრიტის ჩათვლით. ორგანიზაციის ფორმირების პირველ ეტაპზე სამეთაურო და ხელმძღვანელი ორგანოების 80% ბაასისტებისგან შედგებოდა (Sheglovin, Y. (2016). *Thinking about Islamic State*). ISIS-ის მრავალი ლიდერი, სადამ ჰუსეინის არმიის ყოფილი ოფიცერი იყო, რომლებიც გაეცნენ ბრძოლის ტერორისტულ მეთოდებს სწავლებების ფარგლებში, ორიენტირებული ამერიკული არმიის წინააღმდეგ.

ძირითადი ნაწილი

1. „დაიშის“ ორგანიზაციული სტრუქტურა

„დაიშის“ მიერ ჩამოყალიბებული ორგანიზაციული სტრუქტურა და მმართველობა რჩება უნიკალურ და მნიშვნელოვან თემატურ კვლევად, რომლის შემთხვევით შეიძლება შეისწავლო ტერორისტების „საქმიანობა“, საკმაოდ კონკურენტულ გარემოში.

აშშ-ის სამხედრო აკადემია West Point-ის „ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის ცენტრის“ (Combating Terrorism Center, CTC) მკვლევართა ჯგუფმა ჩაატარა დიდი სამუშაო და მრავალი დოკუმენტის ანალიზის შედეგად მოახდინა სისტემატიზაცია და სტანდარტიზაცია მონაცემების, რომელიც მოიცავდა ISIS-

თან დაკავშირებულ საკითხებს, მათ შორის დაჯგუფების ორგანიზაციულ სტრუქტურას, რასაც მათი ანგარიშის ძირითადი ნაწილი უკავია. იგი იძლევა მნიშვნელოვან წარმოდგენას მმართველობაში დაკავებულ პერსონალზე, ბიუროკრატის დონეზე, სამხედრო იერარქიაზე და ა. შ. (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure*).

ანგარიში იმითაც არის უნიკალური, რომ დაფუძნებულია აშშ-ის შეიარაღებული ძალების მიერ ერაყსა და სირიაში აღმოჩენილი დოკუმენტების შესწავლის საფუძველზე. მათ შორისაა უამრავი მემორანდუმი/ჩანაწერი, ელექტრონული სიები და ცხრილები, რომლებიც იძლევა წარმოდგენას „დაიშის“ ბიუროკრატულ პოლიტიკაზე.

დოკუმენტების თანახმად, „დაიში“ წარმოადგენდა სრულფასოვან სტრუქტურულ ორგანიზაციას, რომლის ელემენტები აქტიურად ასრულებდნენ საჭირო ფუნქციებს საქმიანობის სხვადასხვა სფეროში. მაგალითად ანგარიშის ერთ-ერთ თავში, ანალიზისთვის ათვლის წერტილად გამოდგა პროპაგანდისტული ვიდეორგოლი, რომელიც გამოუშვა ISIS-მა 2016 წლის 12 ივლისს, სახელწოდებით „სახალიფოს სტრუქტურა“ (The Structure of the Khilafah), სადაც „დაიში“ განიხილავს სხვადასხვა ე. წ. უწყებებს/სამინისტროებს (დავავინ)⁷, რომლებიც წარმოადგენენ ორგანიზაციის ინსტიტუციურ სტრუქტურებს პროვინციებში. ვიდეოს თანახმად, უწყებებს თითოეულ ვილაიეთში აქვს (პროვინციაში) განყოფილებები, რომლებიც საკუთარ თავზე იღებენ საზოგადოებ-

⁷ დივან (მრ.: დავავინ; სპარს.: دیوان; ინგლ.: Divan, Diwan) – ნიშნავს უმაღლეს საკანონმდებლო ან აღმასრულებელ ორგანოს – უწყებას/სამინისტროს, არაერთ ისლამურ ქვეყანაში და ასევე ასეთი ორგანოს ხელმძღვანელის ტიტულს.

რივი ინტერესების უზრუნველყოფას, რელიგიის დაცვას და უსაფრთხოებას.

ვიდეოში აღწერილია 14 უწყება და მათი ფუნქციები, ესენია: სასამართლო მოსმენების/განაჩენების და საჩივრების სამინისტრო (Judgment and Grievances); რელიგიური პოლიცია „ჰისბა“ (Religious Police - Hisbah);⁸ მოწოდების/ქადაგების – „დავა“ (Preaching (Da'wah))⁹ და მეჩეთების; ჯარის საკითხების (Soldiery); საზოგადოებრივი უსაფრთხოების (Public Security); მოწყალეების (Alms); ხაზინის (Treasury); მედიის (Media); განათლების (Education); ჯანდაცვის (Health); სოფლის მეურნეობის (Agriculture), რესურსების (Resources); ნადავლისა და ძარცვის (Spoils and Plunder); და მომსახურების (Services) სამინისტროები.

ანგარიშის თანახმად ცხრილს N 8, 32502 ადამიანი მიეკუთვნება, განაწილებული სამინისტროების მიხედვით. ცხრილის დამუშავებისას დადგინდა, რომ IS-ის ის პირები, რომლებიც იღებდნენ ხელფასს ერაყში, გაგზავნეს თავდაცვის სამინისტროს ნაწილებში (სულ 26488). აღმოჩნდა, რომ სხვა უწყებებთან შედარებით ჯარის სამინისტროს „თანამშრომელთა“ რიცხვი საგრძნობლად დიდია: განაჩენების და საჩივრების უწყებაში ყოფილა 2128 პირი; საზოგადოებრივ უსაფრთხოებაში – 625; განათლებაში – 618; ჰისბაში – 533; სერვისებში – 385; მოწყალეობაში – 366; მოწოდების და მეჩეთების უწყებაში – 319; ჯანდაცვაში – 241; სოფლის მეურნეობაში – 230; რესურსებში – 213; მედიაში – 140; ნადავლისა და ძარცვის უწყებაში – 135 და ხაზინაში – 81 ადამიანი.

თუმცა ამაში გასაკვირი არაფერია, თუ გავითვალისწინებთ, რა დროს განეკუთვნება ეს მონაცემები (2016 წელი), ეს არის დრო, როცა დაჯგუფება უკვე კარგავს კონტროლს მსხვილ ქალაქებზე და ერაყის ტერიტორიის 20%-ზე და ამ პირობებში, ბუნებრივია, მთავარ საყრდენს შეიარაღებულ ძალები წარმოადგენდა (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure.*). აქვე არ უნდა გამოგვრჩეს, რომ ცხრილში 6000-ზე მეტ ადამიანს (32502-დან), ISIS-ი უხდიდა საფასურს სახელმწიფოებრივი მშენებლობისთვის, ანუ დაახლოებით 18,5%-ს.

ეს მონაცემები ასევე აჩვენებს, რომ მიუხედავად ISIS-ის წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერებისა, იგი აგრძელებდა პერსონალის მნიშვნელოვანი რაოდენობის ინვესტირებას თავისი მმართველობის პროექტებში, ხოლო ზოგიერთი სამინისტროს თანამშრომელთა დიდი რაოდენობა, ნათელს ხდის, რა პრიორიტეტები ჰქონდა „დაიშ“ მმართველობისა და სახელმწიფოებრიობის მშენებლობის საკითხებში.

განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს „სასამართლო განაჩენების და საჩივრების სამინისტრო“. ეს უწყება პასუხისმგებელი იყო სასამართლო განხილვებზე და რეგულარულ სამართალდამცავ ფუნქციებზე. იგი აერთიანებდა სასამართლოს და პოლიციას. სწორედ ეს უკანასკნელი სტრუქტურა შეადგენდა სამინისტროს პირადი შემადგენლობის (სულ 2128) ყველაზე დიდ ნაწილს: 1900 ადამიანამდე იყო „ისლამური პოლიციის“ (არაბ.: الشرطة

⁸ ჰისბა (არაბ.: حسيبة; ინგლ.: Hisbah) – ISIS-ის სტრუქტურაში „ზნეობის/რელიგიური პოლიცია“. ზოგადად ნიშნავს ისლამურ პოლიტიკურ-სამართლებრივ დოქტრინას, რომელიც წარმოადგენს კონფლიქტების მოგვარების ადმინისტრაციულ გზას, მათ შორის კონფლიქტებს ადამიანის უფლებათა სფეროში.

⁹ დავა/დავათ (არაბ.: دعوة; ინგლ.: Da'wah, Dawah, Daawah) – მოწოდება, ისლამის ქადაგება, პროზელიტიზმი. მუსლიმი, რომელიც დავას ეწევა, შესაძლოა ჩაითვალოს მისიონერის ისლამურ ეკვივალენტად.

الإسلامية; ტრანსლიტ.: ამ-შურტა აღ-ისლამია) თანამშრომელი (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure.*).

„ისლამური პოლიციის“ ფორმირება მმართველი აპარატის ფარგლებში, შიდა დოკუმენტებისა და მოსახლეობასთან ინტერვიუების საფუძველზე, კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ ეს ქვედანაყოფი იყო კრიტიკულად მნიშვნელოვანი „დაიშის“ სისტემის შექმნის, კონსოლიდაციისა და შენარჩუნების უზრუნველყოფისათვის.

ანგარიშში ნათქვამია, რომ „ისლამური პოლიცია“ პასუხისმგებელი იყო სპეციალური სასამართლო დავალებების შესრულებაზე, როგორცაა ჩხრეკა, არასამხედრო დამნაშავეების ტრანსპორტირება, საჩივრების გამოძიება, საკონტროლო გამშვები პუნქტების დაკომპლექტება და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებულ სხვა საკითხებზე. არსებობს ასევე მათი საქმიანობის სხვა მხარე, რომელიც უფრო ფართო როლზე მიუთითებს – საფოსტო, საბანკო თუ სადაზვერვო საქმიანობის შესრულება.

არ უნდა გამოგვრჩეს მეორე „სამართალდამცავი“ ორგანო „ჰისბას“, წამყვანი პოზიცია, რომელიც პასუხისმგებელი იყო რელიგიური პოლიტიკის უზრუნველყოფასა და მონიტორინგზე. პროპაგანდისტული ვიდეოს თანახმად „ჰისბა“ „ავალბს საზოგადოებას კეთილი საქმეების შესრულებას და ვალდებულებების აღებას შარიათის შესაბამისად“.

არაერთი მეცნიერის აზრით, „დაიშის“ რელიგიური პოლიცია პატრულირებდა ქალაქებში, შარიათის¹⁰ გამოყენებით ნერგავდა „დამახინჯებულ წესებს“ და მისი დარღვევის შემთხვევაში ზოგჯერ სასჯელი ადგილზე გამოჰქონდათ. „ჰისბას“ მიზანი იყო „ორგანიზებული ბიუროკრატიული სისტემა, რომელიც გამოიყენებოდა ადგილობრივი მოსახლეობის დამცირებისა და ჩაგვრისათვის“.

ფაქტობრივად, ასეთი „წესების“ შესრულება ეხებოდა ცხოვრების ყველა სფეროს, დაჯგუფების მიერ კონტროლირებად ტერიტორიებზე. „დაიშის“ რელიგიური პოლიციის სახელით გამოშვებული დოკუმენტები აჩვენებს პოლიტიკას, რეგულაციებს და წესებს, რომლებიც ასევე ეხება შემოწირული ხორცის გაყიდვას, წვერის გაპარვას, ყოველდღიური ლოცვისაგან თავის არიდებას, სიგარეტების შენახვას, მჭიდრო ან ღია ტანსაცმლის ტარებას, პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტების გაყალბებას ან დავიწყებას, ბიზნესის წარმოებას ლოცვის დროს, მანეკენების გამოყენებას ტანსაცმლის მაღაზიაში, მტრედების ყოლას სახლების სახურავებზე და მრავალი სხვა. თუ გავითვალისწინებთ, რომ „ჰისბას“ მიზანი იყო რელიგიური კანონების ცხოვრებაში განხორციელება და ჯგუფი თვლიდა საკუთარ თავს ამ კანონების მიწიერ განმკარგველად, გასაკვირი არაა, რომ მან პერსონალის დიდი რაოდენობა მიუძღვნა ამ ამოცანის შესრულებას (Milton, D. (2021, June).

¹⁰ შარიათი (არაბ.: شريعة; ტრანსლიტ.: შარია) – სიტყვასიტყვით: პირდაპირი, ჭეშმარიტი/სწორი გზა. ისლამის რელიგიური კანონი. მუსლიმთა რელიგიური ცხოვრების და საქციელის იურიდიული ნორმების, პრინციპებისა და ქვევის წესების კომპლექსი. მათი დაცვა ნიშნავს ალაჰისათვის სასურველ უმწიკვლო ცხოვრებას, რომელიც უზრუნველყოფს მორწმუნეთათვის ადგილს სამოთხეში. შარიათი ითვლება „ღვთაებრივ კანონად“, რომელიც ადამიანებისათვის ხელმისაწვდომია ყურანის, ჰადისებისა და რელიგიური ავტორიტეტების შრომების საშუალებით. დღეს მრავალი მუსლიმური ქვეყნის კონსტიტუციის თანახმად, შარიათი კანონმდებლობის „მთავარი“ ან „ფუნდამენტური“ წყაროა (Gelovani, N. (2024). *Sharia: History, dogmatics, law.* Tbilisi State University Press.).

Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure.)

კვლევებმა აჩვენა, რომ ISIS-მა, ისლამური კანონების დაცვის მიზნით, ასევე შექმნა ქალთა პოლიციური ქვედანაყოფი – „ალ-ხანსას ბრიგადები“.¹¹ ვრცელდებოდა ცნობები, რომ მრავალი ქალი ევროპიდან, მაგ. ისეთი, როგორც იყო ბრიტანეთის მოქალაქე შამიმა ბეგუმი (Shamima Begum) შედიოდა მათ რიგებში. რამდენიმე წლის შემდეგ, BBC-სთან ინტერვიუში ბრიტანეთის მოქალაქეობაჩამორთმეული ბეგუმი ამტკიცებდა, რომ ეზიზღებოდა საკუთარი თავი, ნანობს თავის ჩადენილ ქმედებებს და სთავაზობდა ლონდონს დახმარებას ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში. ინტერვიუს ჩაწერის მომენტში (2021 წლის სექტემბერი) 22 წლის ბეგუმი იმყოფებოდა დევნილთა ბანაკში სირიაში. 2014 წელს, 15 წლის ასაკში სახლიდან, ლონდონიდან, თავისი სკოლის დაქალებთან ერთად გაიქცა სირიაში, სადაც ცოლად გაჰყვა „დაიშის“ ნიდერლანდელ ბოვეკს, რომელიც ციხეშია სირიაში (Jackson, M. (2021, December 15). Former IS teenage bride Shamima Begum offers to help fight terror in UK.).

მათრახით ცემა იყო სტანდარტული სასჯელი იმ ქალებისთვის, რომლებიც ატარებდნენ მაღალქუსლიან ფეხსაცმელს ან თავსაბურავებს ორნამენტით, არ-რაკას ან მოსულის რაიონებში. ეს ქვედანაყოფი, რომელსაც ხელმძღვანელობდა უმ ჰამზა (Umm

Hamza) ცნობილი იყო ქალების სასტიკი წამებით, უბრალო „დანაშაულზე“ კი, როგორცაა თავსაბურავის არქონა ან ქუჩაში მამაკაცის გარეშე გასვლა. თვეში \$ 230 მიღებით, „ალ-ხანსას ბრიგადის“ ტერორისტი ასევე იღებდა საკვებს, თავშესაფარს და გადიოდა ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების საბაზისო მომზადებას. მართალია Al-Khansaa Brigade-ის ფუნქციაში შედიოდა ქალთა ჩხრეკა სგპ-ზე, რომელიც გამოიყენებოდა მამაკაცების დასაჭერად, ვინც ცდილობდა ქალის ტანსაცმელში გადაცმული გაპარვას, ამ დაჯგუფების ქალები ასევე კურიერდნენ ეზიდი მონა-ქალების საროსკიპოებს. სექს-მონებად დატყვევებული ეზიდი გოგონები, ყოველდღიურ ფიზიკურ ძალადობას განიცდიდნენ – იყიდებოდნენ „დაიშის“ ბოვეკებზე \$ 30. ის, რომ ამ „გასართობ სახლებს“ თვალს ადევნებდნენ სხვა ქალები, მიუთითებს „დაიშის“ ხელისუფლებაში ტერორისტი ქალის მნიშვნელოვან როლზე (Vonderhaar, L. (2021, May 13). ISIS's female morality police.).

ბრიგადის წევრები ასევე მკაცრად ადევნებდნენ თვალყურს ქალების ჩაცმის სტილს. დარღვევად ითვლებოდა თავსაბურავის გარეშე სიარული, თუ ხელების გამოჩენა. იმ დროს როცა ზოგიერთი სასჯელი იყო საჯარო გამათრახება, სხვა შემთხვევებში ქალები საერთოდ ქრებოდნენ. ნებისმიერი ასაკის ქალს ჩაცმულობის დარღვევისთვის 40-ჯერ ამათრახებდნენ.

¹¹ **ალ-ხანსას ბრიგადები** (არაბ.: **لواء الخنساء**; ინგლ.: Al-Khansaa Brigade) – ISIS-ის ქალთა პოლიციურ-რელიგიური ქვედანაყოფი, რომელიც მოქმედებდა მის დე-ფაქტო დედაქალაქ არ-რაკაში სირიაში და ერაყის მოსულში. იგი ჩამოყალიბდა 2014 წლის დასაწყისში, როგორც გასამხედროებული სტრუქტურა. სახელი ეწოდა ისლამის ადრეულ პერიოდში მცხოვრებ არაბი პოეტი ქალის, ალ-ხანსას პატივსაცემად. დაჯგუფება შედგებოდა უშუალოდ ჯიჰადისტურად განწყობილი ქალებისგან, რომლებიც სწავლობდნენ იარაღის ფლობას და ჰქონდათ მანქანის ტარების უფლება. დაჯგუფებაში ძირითადად შედიოდნენ 18–25 წლამდე გოგონები. ისინი ასრულებდნენ რელიგიური პოლიციის როლს, თვალს ადევნებდნენ ქალთა ზნეობრივ საქციელს, ჩაცმულობას.

ვრცელდებოდა ინფორმაცია, რომ ბრიგადის წევრები აწამებდნენ და სცემდნენ, სიკვდილამდე მიჰყავდათ ახალგაზრდა გოგონები მხოლოდ იმისთვის, რომ მათ ჩადრი კარგად არ ეფარათ ან მათი თავსაბურავები ჩათვალეს საკმაოდ გამჭირვალედ. ერთ შემთხვევაში „ალ-ხანსას ბრიგადის“ წევრებმა 24 წლის ქალი აწამეს და მოკლეს – მკერდზე დაამაგრეს დათვის ხაფანგის მსგავსი მოწყობილობა, მკვნიტარა, იმის გამო, რომ მკერდით კვებავდა საზოგადოებრივ ადგილას, რითაც დაარღვია „დაიშის“ თავმდაბლობის კანონი.

ქალთა ბრიგადაზე იმიტომ გამახვილდა ყურადღება, რომ ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში გასათვალისწინებელია გენდერული ფაქტორი. ხშირად კონტრტერორისტული ოპერაციებისას ითვლებოდა, რომ ტერორისტთა ლიდერები, სავსე მეთაურები უშუალოდ მამაკაცები იყვნენ. მაგრამ, „ალ-ხანსას ბრიგადის“ მაგალითით ვხედავთ, რომ ასე მარტივად არ იყო საქმე – ოკუპირებული ტერიტორიების მოსახლეობას და დევნილებს უფრო ამ ქალთა ბრიგადების ემინოდა, ვიდრე „დაიშის“ ბოვეიკი მამაკაცების. ამიტომ ტერორისტი ქალების იგნორირება დაუშვებელია. „ისეთი ქალი მეთაურები, როგორც უმ ჰამზა იყო, ცდილობდნენ გამოეყენებინათ თავიანთი ქალობა ისლამური სახელმწიფოს მიზნების მისაღწევად“, ამბობს მკვლევარი ლორა ვანდერჰარი (Lora Vonderhaar) (Vonderhaar, L. (2021, May 13). ISIS's female morality police.).

როცა საქმე მიდის ინსტიტუციონალური რესურსების განაწილებაზე, აშკარაა, რომ გარდა საბრძოლო მოქმედებებისა, რელიგიური პოლიციის მუშაობა იყო დაჯგუფების ერთ-ერთი მთავარი პრიორიტეტი.

უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული სხვა უწყება,

CTC-ის მასალებიდან, რომელსაც შედარებით მეტი თანამშრომელი ჰყავდა, იყო საზოგადოებრივი უსაფრთხოების სამინისტრო (Ministry of Public Security). 2016 წელს გამოქვეყნებული ვიდეოს თანახმად ამ სტრუქტურის ძირითად ვალდებულებაში შედიოდა კონტრაზვერვა, ჯაშუშებისა და მოლაღატების განადგურება. ამ სამინისტრომ უფრო მეტი მნიშვნელობა შეიძინა „დაიშის“ წინააღმდეგ გააქტიურებული ბრძოლის ფონზე, მიმართავდა რა საჯაროდ უფრო სასტიკ სიკვდილით დასჯისკენ, რათა აღეკვეთა დეზერტირობა, დალატი (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure.*).

ვიდეო ერთი საკითხი, რაზეც უნდა გამახვილდეს ყურადღება CTC-ს ანგარიშიდან, არის ის, რომ „დაიში“ დიდ ყურადღებას უთმობდა განათლებას. განათლების სამინისტროს 600 თანამშრომლიდან, 460-ზე, მითითებულია, რომ სხვადასხვა „ინსტიტუტში“ მუშაობენ, მთელი „სახალიფოს“ მასშტაბით.

ზემოთ ჩამოთვლილი უწყებებიდან საინტერესოა მედიის სამინისტროს გამოყოფა. ცხრილის თანახმად, ის ერთ-ერთი ყველაზე მცირე ზომის უწყება აღმოჩნდა (დაახლოებით 140 ადამიანი), რაც ძალიან უცნაურია, თუ გავითვალისწინებთ იმ ფართომასშტაბიან საინფორმაციო-პროპაგანდისტულ მანქანას, რასაც იყენებდა „დაიში“. თუმცა არსებობს მინიმუმ ორი მიზეზი იმისა, რომ მედიის უწყების თანამშრომელთა მცირე რაოდენობა არ უნდა იწვევდეს გაკვირვებას.

პირველი: მედიის საკითხებით დაკავებული ზოგიერთი პირი არ იყო მიმაგრებული სამინისტროსთან. დოკუმენტებიდან ჩანს, რომ მედიასთან მუშაობა განაწილებული იყო სხვადასხვა განყოფილებაზე და სავსე ქვედანაყოფზე, რაც ითვალის-

წინებდა „დაიშის“ ორგანიზაციული სტრუქტურის ფარგლებში მედიამუშაკთა მრავალდონიან ქსელს.

ძირითადი ცხრილის ანალიზმა გამოავლინა იმის მტკიცებულებები, რომ მასმედიის მუშაობაში, მონაწილეობდნენ ისეთი პირები, რომლებიც ფორმალურად დანიშნული იყვნენ სხვადასხვა სამინისტროში: მოწოდების და მეჩეთების უწყებაში, ჰისბაში, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან ჯარის სამინისტროში. ამას გარდა „დაიშის“ შიდა დოკუმენტები აჩვენებს, რომ „სამხედრო მედია“ მედიის უწყებისგან ცალკე იმართებოდა (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure.*).

მთლიანობაში გამოდის, რომ მედიის მუშაობაში ჩართული ადამიანების რიცხვი აჭარბებს მედიის უწყებაზე მიმაგრებულ თანამშრომელთა რიცხვს.

მეორე: მედიის დარგში ISIS-ის საქმიანობა კონტროლდებოდა ცენტრალიზებულად და ხორციელდებოდა დაჯგუფების კონტროლირებად ტერიტორიაზე მცხოვრები რამდენიმე პირის მიერ, ხოლო მათ დახმარებას უწევდა მომხრეთა არატრივიალური რაოდენობა, ან „სახალიფოს“ ფარგლებს გარეთ დარჩენილები, რომლებიც თანაუგრძობდნენ ტერორისტებს.

მაგალითად, მისურის შტატში მცხოვრები ქალი, საფია იასინი (Safya Yassin), აშშ-ის მთავრობამ დააკავა „დაიშისთვის“ დახმარების აღმოსაჩენის გამო. იგი სოციალური ქსელების მეშვეობით ეხმარებოდა „დაიშს“ პროპაგანდისტული მასალების განთავსებაში დაახლოებით 97 საადრიცხო ჩანაწერზე/მომხმარებლის ანგარიშზე.

დოკუმენტების თანახმად, ასევე არსებობდა პირთა სამი ჯგუფი, რომლებიც როგორც ჩანს, არ იყო

დაკავშირებული რაიმე კონკრეტულ სამინისტროსთან და არ ფიგურირებდა ზემოხსენებულ 2016 წლის ვიდეორგოლში. აღნიშნული ჯგუფებია: „პატიმარი მუშები“ (Prison Workers) – 323; „უძრავი ქონება“ (Real Estate) – 162 და „კომუნიკაციების კომიტეტი“ (Communications Committee) – 98.

ზოგიერთი პირველწყარო მიუთითებდა, რომ „წამებულთა და ტუსაღთა კომიტეტი“ (Committee of the Prisoners and Martyrs) ნამდვილად არსებობდა და მის მოვალეობებში შედიოდა ISIS-ის იმ ბოვეიკების ოჯახებზე ზრუნვა, რომლებიც მტრული ძალები-საგან დაიღუპნენ ან დააკავეს.

სხვა საქმეა „უძრავი ქონების სამინისტრო“ (Ministry of Real Estate), რომელიც ცალკე უწყება იყო და შესაძლოა მონაწილეობდა პირადი ქონების კონფისკაციაში, რომელიც შემდეგ გადაეცემოდა „დაიშის“ ტერორისტების ოჯახის წევრებს (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure.*).

ამერიკელ მკვლევართა მიერ შესწავლილი მასალები არა მარტო იძლევა ინფორმაციას „სამინისტროებზე“, არამედ წარმოადგენს IS-ის ორგანიზაციული სტრუქტურის დეტალურ აღწერას. ამ ზღვა მასალიდან განვიხილოთ რამდენიმე უწყება.

1.1. რა ხდება სამხედრო საქმის/ჯარის სამინისტროში

ეს სამინისტრო ასრულებდა ხუთ ძირითად ფუნქციას: ომების მართვა, ჯარისკაცების მომზადება, ბრძოლისთვის ჯარების განლაგება, „სახალიფოს“ საზღვრების დაცვა და საერთო კონფლიქტის დაგეგმვა. ამ ფუნქციების შესრულებისთვის დაჯგუფებამ შექმნა „ქვედანაყოფებისა და კომიტეტების

გაურკვეველი სიმრავლე“ (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure.*).

მე-9 ცხრილში აღწერილია იმ პირების საქმიანობა, რომლებიც შეიარაღებულ ძალებში არ იყვნენ მიზნული კონკრეტულ სამხედრო ქვედანაყოფთან. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ისინი იყვნენ ტერორისტები, რომლებიც ირიცხებოდნენ „დაიშის“ სამხედრო მანქანის შტაბში. მათ ევალებოდათ სხვადასხვა ნაწილის კონტროლი და ხელმძღვანელობა, სამხედრო ბიუროკრატიული საკითხების მოგვარება, ჩვეულებრივი ქვეყნის თავდაცვის სამინისტროს მსგავსად (სამხედრო პოლიცია, საჰაერო თავდაცვა, მომარაგება, საწყობები და ა. შ.). ის ფაქტი, რომ ამ უწყებაში, რამდენიმე ადამიანი დანიშნული იყო შაირათის ადმინისტრაციაში, მეტყველებს ორგანიზაციის რელიგიურ ხასიათზე და იმაზე, რომ სამხედრო საკითხებშიც არსებობდა რელიგიური ზედამხედველობა.

საქმიანობები მოიცავდა სწავლებას, გადამზადებას, საბრძოლო დაჯგუფებების მორალური სულისკვეთების მხარდაჭერას. სამხედრო ბანაკები უფრო წააგავდა სასწავლო ბანაკებს, სადაც ახალწვეულები სწავლობდნენ იარაღის გამოყენებას და ტაქტიკურ მანევრირებას. მუჯაჰიდების¹² საქმეთა

სამმართველო წააგავდა ადამიანური რესურსების ან კადრების განყოფილებას. დოკუმენტებიდან ჩანს, რომ ეს ორგანიზაცია ახორციელებდა წამებულთა აღრიცხვას და მებროლების დანიშვნა/გაშვებას სამხედრო ნაწილებში (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure.*).

1.2. რა ხდება ნადავლისა და ძარცვის სამინისტროში

აღნიშნული სამინისტრო პასუხისმგებელი იყო ნადავლის სახით ხელში ჩაგდებული სხვადასხვა ნივთის, შეიარაღებისა თუ ქონების აღრიცხვასა და განაწილებაზე. არსებობდა გარკვეული მითითებები, რომ ეს ორგანიზაცია შესაძლოა ოდესღაც ექვემდებარებოდა სხვა სამინისტროს, თუმცა ცხრილებში ის ცალკე უწყებად არის მოხსენიებული, მაგრამ საქმიანობის განხორციელებისთვის, დაჯგუფება იყენებდა სხვა უწყების წარმომადგენელს. მაგალითად, ერთი ადამიანი ნადავლისა და ძარცვის სამინისტროდან მუშაობდა მეკავშირედ თავდაცვის სამინისტროში (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure.*).

¹² მუჯაჰიდი/მოჯაჰიდი (არაბ.: **مجاهد**; ინგლ.: Mujahid. ჯიჰადის მონაწილე, მებრძოლი, რომელიც ძალისხმევას იჩენს სარწმუნოების გზაზე). მუჯაჰიდი შეიძლება იყოს არა მარტო მებრძოლი, არამედ ნებისმიერი მუსლიმი, მასწავლებელი, ღვთისმსახური იქნება ეს თუ დედა, რომელიც ზრდის ბავშვს. გარდაცვლილი მუჯაჰიდი ითვლება შაჰიდად (არაბ.: **شهيد**; ტრანსლიტ.: შაჰიდი; წამებული, მოწამე, მოდის სიტყვიდან „შაჰადა“ [არაბ.: **شهادة**, რაც სიტყვასიტყვით ნიშნავს მოწმობას/მოწმედ ყოფნას]), რომელმაც მიიღო მოწამეობრივი სიკვდილი, როცა ალაჰის სახელით იბრძოდა, იცავდა სარწმუნოებას, სამშობლოს, ოჯახს, ღირსებას – „რწმენისთვის წამებული“.

ხშირად ტერმინი მუჯაჰიდი აღიქმება ტერორისტის, ისლამისტი ბოევიკის სინონიმად. აღნიშნული უმეტესად დაკავშირებულია იმასთან, რომ მუჯაჰიდს სწორედ ტერორისტები ან შეიარაღებული დაჯგუფებები უწოდებდნენ საკუთარ თავს, რომლებიც გამოდიან ხელისუფლების წინააღმდეგ და ეწევიან ტერორს (მაგ. ავღანეთის მუჯაჰიდები). მუსლიმები ამას არაკორექტულად თვლიან, ხოლო ტერორისტებისთვის იყენებენ სხვა განმარტებებს, უარყოფით კონტექსტში.

1.3. „ისლამური სახელმწიფოს“ სამხედრო ორგანიზაციის კარტირება

საბრძოლო მოქმედებათა დიდი არეალის გამო, რომელშიც ISIS-ი მონაწილეობდა შეტევით და თავდაცვით ოპერაციებში სხვადასხვა საერთაშორისო ძალის წინააღმდეგ, იგი იძულებული იყო შეექმნა მყარი სამხედრო ორგანიზაცია, რათა უზრუნველყო კონტროლი და მართვა. იმ მომენტიდან, როცა დაჯგუფება ჯერ კიდევ იყო ადრეული „ალ-კაიდა ერაყში“ (არაბ.: *القاعدة في العراق*; ინგლ.: Al-Qaeda in Iraq, AQI), მის გადაქცევამდე „ისლამურ სახელმწიფოდ“ 2014 წელს, ამ სტრუქტურას ენიჭებოდა საკვანძო მნიშვნელობა.

დაჯგუფების სამხედრო ორგანიზების სურათი ბოლომდე ნათელი არ არის, რომლის ძირითადი მიზეზი არის ის, რომ ისეთ ტერორისტულ ორგანიზაციას, როგორცაა „დაიში“, სხვადასხვა ქვედანაყოფისთვის, გამოჩენილი პიროვნების ან რაიმე ისტორიული მოვლენის პატივსაცემად, მათი სახელის მინიჭების მიდრეკილება ჰქონდა, როგორც ძველი, ისე თანამედროვე პერიოდიდან, რაც ართულებდა სამხედრო ნაწილებზე დაზუსტებული ინფორმაციის მიღებას, ვინაიდან უფო მაღალი დონის ქვედანაყოფს შეიძლება იგივე სახელწოდება ჰქონოდა, როგორც დაბალი რანგისას.

ჯარის სამინისტროს ერთ-ერთ ვალდებულებაში შედიოდა დივიზიების, ქვედანაყოფების, ბრიგადების ან ბატალიონების ხელმძღვანელობა. ასეთი ჩამონათვალი გამოიყენება ცხრილების საერთო სტრუქტურაში, თუმცა მოითხოვს გარკვეულ განმარტებებს, ვინაიდან დედანში არაბულ ცხრილებს არ გააჩნია დასახელებები. არაბული ვერსიები მოი-

ცავდა ისეთ სათაურებს, რომლებიც შემდეგნაირადაა ასახული:

„სამინისტრო/განყოფილება/დეპარტამენტი/დანომნიშვნელობა“.

1.4. დივიზიის დონის სამხედრო ნაწილების შესახებ

ამ განყოფილებაში მონაცემების დახარისხება მოხდა ერაყში დაჯგუფების სამხედრო სტრუქტურაში არსებული ქვედანაყოფების სახელწოდებების იდენტიფიკაციის ფორმით.

ქვედანაყოფების დასახელებები, გადახდების, თარიღების დიაპაზონი შეიძლება ვიხილოთ N 11 ცხრილში, ესენია: Abbas, Abd-al-Hadi, Al-Bilawi, Abu Mu'taz al-Qurashi, Al-Furqan, Al-Qadisiyah, 'Ayn Jalut Mu'tah, Nahawand, Dhat al-Sawari, Al-Yamamah, Al-Yarmuk, Al-Kawasir, Khalid Bin al-Walid (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure*). აქედან ექვსი: Al-Qadisiyah, Al-Yamamah, Ayn Jalut, Dhat al-Sawari, Mu'tah, Nahawand მნიშვნელოვანი ისტორიული ბრძოლების სახელებია.

თითოეულ ქვედანაყოფში მოქმედებდა 1900–4100-მდე ბოვეკი. სამწუხაროდ ელექტრონულ ცხრილებში ნაკლებია ინფორმაცია თუ სად იმყოფებოდა გეოგრაფიული თვალსაზრისით კონკრეტული ქვედანაყოფი ან ფიზიკური პირი. თუმცა მაგ., „დაიშის“ ყოფილი წევრის ჩვენების შედეგად, Al-Kawasir-ის დივიზია მოქმედებდა ანზარის პროვინციაში.

აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთი ამ ქვედანაყოფიდან ჯერ ჩნდება და შედეგ ქრება. მაგ., Abbas-ის და

Abd-al-Hadi-ის ქვედანაყოფები 2016 წლის თებერვლიდან არ ფიგურირებენ, როცა სხვები 2017 წლის აპრილამდე არსებობენ. ეს მოხდა, იმ დროს როცა ISIS-მა მარცხი განიცადა არ-რამადიში, რამაც გამოიწვია დივიზიების ნაწილის რეორგანიზაცია-გადაჯგუფება.

ბრძოლის ველის დინამიკაც მიუთითებს, რომ სამმა დივიზიამ Mu'tah-მა, Al-Yamamah-მა და Al-Yarmuk-მა განიცადა მნიშვნელოვანი დანაკარგი თავიანთ რიგებში, 2016 წლის სექტემბერ-ოქტომბრისთვის. სწორედ ამ დროს გამოჩნდა Al-Kawahir-ის და Khalid Bin al-Walid-ის დივიზიები და დაახლოებით ამ პერიოდში „ისლამურმა სახელმწიფომ“ დიდი ტერიტორიული დანაკარგები განიცადა ერაყში.

2016 წლის ოქტომბერში, ერაყის პრემიერ-მინისტრმა ჰაიდარ ალ-აბადიმ¹³ გამოაცხადა მოსულის დაბრუნების კამპანიის დაწყების შესახებ. ამ მოვლენის შედეგად Al-Yarmuk-მა შესაძლოა განიცადა რესტრუქტურირება და იგი შეიყვანეს Al-Kawahir-ის შემადგენლობაში.

ანგარიშის შესაბამისად, ორგანიზაციული სტრუქტურის მიხედვით, სამხედრო ნაწილები დაყოფილი იყო შემადგენლობის კლებადობის მიხედვით: დივიზიები, ბრიგადები და ბატალიონები (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure.*).

აშშ-ის შეიარაღებული ძალების მიერ მოპოვებული დოკუმენტები სირიასა და ერაყში, რომელზეც, როგორც ვთქვით, დამყარებულია ეს უნიკალური ანგარიში, წარმოადგენს მნიშვნელოვან ნაწილს იმ თავსატეხისა, რასაც ეწოდებოდა დისციპლინა – საერთაშორისო ტერორიზმი და მის ირგვლივ არსებული ხანგრძლივი დებატები საკითხზე: რამდენად დიდი იყო „ისლამური სახელმწიფო“?

ადგილებზე მოპოვებული ინფორმაცია, დაწვრილებითი მონაცემების გარეშე, არ იძლეოდა გარკვევის საშუალებას, თუ დანამდვილებით რამდენი ტერორისტი შეუერთდა „დაიშ“, ან სხვა დაჯგუფებას და მნელი იყო განსაზღვრა რამდენი ბოევიკი ირიცხებოდა დაჯგუფებაში სინამდვილეში. ასეთმა პრობლემამ შეუშალა ხელი ISIS-ზე ოპერატიული შეტევას ქალაქ ალ-ბაღუზში (Al-Baghuz Fawqani, დაირ აზ-ზურის პროვინცია, სირია), სადაც, როგორც ჩანს, კოალიციის შეფასებით ბოევიკების რაოდენობა უფრო მცირე აღმოჩნდა, ვიდრე იტყობინებოდა „სირიის დემოკრატიული ძალები“ (SDF).¹⁴

2016 წლის ბოლოსათვის დაჯგუფების შემადგენლობაში შედიოდა 60 000 ტერორისტი და ეს ციფრები გულისხმობდა ერაყში მყოფ წევრებს. დაახლოებით 17000 ადამიანი იმყოფებოდა არააქტიურ მდგომარეობაში: დაჭრილი ან ტყვედ ჩავარდნილი.

მართალია ISIS-ის სამხედრო წარმატებები შესაძლოა მივაკუთვნოთ ტერორისტების ფანატიზმს,

¹³ ჰაიდარ ჯავად ქაჰიმ ალ-აბადი (არაბ.: حيدر جواد كاظم العبادي; ინგლ.: Haider Jawad Kadhim al-Abadi, დაბ. 1952) – ერაყის სახელმწიფო მოღვაწე, პრემიერ-მინისტრი (2014 – 2018 წწ.), კავშირგაბმულობის მინისტრი (2003–2004 წწ.).

¹⁴ სირიის დემოკრატიული ძალები (არაბ.: سوريا الديمقراطية; ქურთ.: Hêzên Sûriya Demokratîk; ინგლ.: Syrian Democratic Forces, SDF) – სამხედრო ალიანსი, რომელიც შეიქმნა 2015 წლის 10 ოქტომბერს, კოალიციური ძალების CJTF-OIR) მხარდაჭერით, ISIS-ის წინააღმდეგ საბრძოლველად. SDF-ის ბირთვს წარმოადგენენ ქურთული „სახალხო თავდაცვის“ (ინგლ.: People's Defense Units ან People's Protection Units; ქურთ.: Yekîneyên Parastina Gel, YPG და „ქალთა დაცვის“ (ინგლ.: Women's Protection Units, YPJ) რაზმები. მის შემადგელობაში ასევე შედიან სირიის ოპოზიციის, ასირიელების, თურქმენული შეიარაღებული რაზმები. ძირითადად მოქმედებენ სირიის ჩრდილოეთ რეგიონებში.

ყოფილი სამხედრო ოფიცრების გამოცდილებას და ომის წარმოების ტაქტიკის ცოდნას, არაეფექტურ ოპოზიციას და ა. შ., მაგრამ ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი, რომელმაც განსაზღვრა ამ ტერორისტული ორგანიზაციის წარმატება, არის მათ მიერ შექმნილი რთული ბიუროკრატიული სტრუქტურა, რომელიც იძლეოდა საშუალებას დიდი ტერიტორიებისა და საბრძოლო შესაძლებლობების მართვას მაღალ დონეზე, რაც შეუძლებელი იქნებოდა ასეთის არარსებობის შემთხვევაში.

დოკუმენტებში ასახული სხვადასხვა მიმართულების მიხედვით, უწყებების სიმრავლე, სამხედრო და რელიგიის პოლიციის არსებობა, აღარ ვსაუბრობთ ქალთა პოლიციურ ქვედანაყოფზე, აჩვენებს როგორ ცდილობდა დაჯგუფება წესრიგის დამყარებას თავის რიგებში და ტერიტორიებზე. თუმცა, რაც მოცემულია რეესტრებში და ცხრილებში, შესაძლოა ზუსტად არ ასახავდა რეალურ ვითარებას ადგილებზე, რაც სხვადასხვა ფაქტორზე იყო დამოკიდებული: გეოგრაფიული დამორება, ბრძოლის ინტენსივობა და ლიდერების ქმედებები და ა. შ..

გასაკვირი არ არის, რომ რელიგიური წესების გავრცელებას და შესრულებას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა „დაიშის“ სტატუსისთვის. უსაფრთხოების ძალების დიდი რაოდენობაც ასევე არ იწვევდა დიდ გაკვირვებას. შიდა კონტროლი – ტერიტორიების მართვის მნიშვნელოვანი ნაწილი იყო, თანაც ინტენსიური ანტიტერორისტული კამპანიების მოქმედ-

ბების ფონზე მთელ მსოფლიოში. „დაიში“ პარანოიდულად უდგებოდა ჯაშუშების თემას თავის რიგებში, ამიტომ დიდი რაოდენობის თანამშრომლების დანიშვნა ამ საფრთხის წინააღმდეგ საბრძოლველად სავსებით გასაგებია. ზოგიერთმა მეცნიერმა კი დამატებითი აქცენტი გაამახვილა ბავშვების საკითხზე, „დაიშის“ „ხანგრძლივი თამაშისათვის“, რესურსების გამოყოფაზე განათლებისთვის. ყურადღება უნდა გავამახვილოთ ასევე „დაიშის“ ფიზიკური ძალების შემცირებაზე, კოალიციური ძალების (CJTF-OIR) ეფექტური ძალისხმევის შედეგად. ცხრილებში ნაჩვენებია ტერორისტთა რაოდენობის თანდათანობითი კლება, 2016 წლიდან 2017 წლის მაისისთვის.

„დაიშის“ შესახებ მნიშვნელოვანი წყარო აღმოჩნდა ის დოკუმენტები, სადაც ასახულია ცალკეული მებრძოლების და დაჯგუფებების ისტორიები, რომელიც შესაძლოა გამოადგეს სხვადასხვა ქვეყნის მთავრობას, უსაფრთხოების სამსახურს, თუ საქმე ექნებათ სამშობლოში დაბრუნებულ ბოევიკებთან (Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure*).

1.5. „დაიშის“ სადაზვერვო სამმართველო „ამნი“

„ისლამური სახელმწიფოს“ სტრუქტურაზე საუბრისას, მნიშვნელოვანია ჰაჯი ბაქრთან (Haji Bakr)¹⁵ დაკავშირებული ერთ-ერთი გასაიდუმლოებული

¹⁵ ჰაჯი ბაქრი (ინგლ.: Haji Bakr), ქუნია (პატივსაცემი ზედმეტ სახელი) – აბუ ბაქრ ალ-ირაკი (ინგლ.: Abu Bakr al Iraqi). ნამდვილი სახელი სამირ აბიდ ჰამად ალ-უბაიდი ად-დულაიმი (ინგლ.: Samir Abed Hamad al Obeidi al Dulaimi), ან სამირ აბდ მუჰამად ალ-ხლიფავი (ინგლ.: Samir Abd Muhammad al Khlifawi). იგი იყო „ერაყის რევოლუციური გვარდიის“ (Iraqi Revolutionary Guard), სხვა მონაცემებით „ერაყის სადაზვერვო სამსახურის“ (ინგლ.: Iraqi Intelligence Service) ყოფილი პოლკოვნიკი ან ერაყის საჰაერო ძალების ოფიცერი და „დაიშის“ სადაზვერვო სამსახური „ამნის“ (არაბ.: امنی; ინგლ.: Emni) არქიტექტორი.

სტრუქტურის შექმნა, რომელიც იყო სადამ ჰუსეინის ყოფილი ძალოვანი და „დაიშის“ სადაზვერვო სამსახური ამნ-ის მთავარი არქიტექტორი. სამსახურის არსებობა გამჟღავნდა 2014 წელს, ბაქრის დოკუმენტების შემთხვევით აღმოჩენის შედეგად, მისი გარდაცვალების შემდეგ, რომელიც შედგება 31 ხელნაწერი საორგანიზაციო სქემისაგან, სიებისგან და ცხრილებისაგან, სადაც აღწერილია თუ როგორ ნაბიჯ-ნაბიჯ შეიძლება ერის დამორჩილება.

ამნ-ის დაარსების და საქმიანობის საკითხები გაშუქებულია ICSVE-ს საერთაშორისო ცენტრის კვლევაში, სადაც ჰაჯი ბაქრის ფაილებიდან ნათელი ხდება, რომ „დაიში“ უბრალოდ ტერორისტული დაჯგუფება კი არა, არამედ ყოფილი ბაასისტი ძალოვნების (დაზვერვის) მიერ დაარსებული ორგანიზაცია იყო ახალი სახელმწიფოს შექმნის განზრახვით.

აღნიშნულ ინფორმაციას ასევე ადასტურებს NYT-ის კორესპონდენტი რუკმინი კალიმაჩი (Rukmini Callimachi) და ჟურნალისტი-გამომძიებელი კრისტოფ როიტერი (Christoph Reuter), რომელმაც ჰაჯი ბაქრის დოკუმენტების ანალიზისას აღნიშნა, რომ „გამოვლინდა მრავალფენიანი სტრუქტურა ანარქისტული ვითარების შექმნისთვის სირიის იმ ტერიტორიაზე, რომელსაც აჯანყებულები ფლობდნენ“. ყველა ეს წყარო, ნათელ შუქს ჰფენს იმ ძირგამომთხრელ საქმიანობაზე, რომელსაც ეწეოდა „დაიში“ და ასევე ასახავს მის დასავლეთზე თავდასხმის მისწრაფებებს.

გარკვეული გაგებით, დოკუმენტები, უახლეს ისტორიაში ყველაზე წარმატებული ტერორისტული

არმიის ამოსავალი კოდია – ტოტალიტარული სახელმწიფოს, რომელსაც შეეძლო თავისი ტერიტორიის კონტროლი და მოქალაქეების დაუნდობლად მართვა.

ამნ-ი სიტყვასიტყვით არაბულად არის „უსაფრთხოება“, „ნდობა“ (არაბ.: أمان; ინგლ.: Amni, Emni), „დაიშისთვის“ კი აღნიშნული „დაზვერვას“ (Intelligence) ნიშნავდა. ამნ-ი პასუხისმგებელი იყო სადაზვერვო ინფორმაციის შეგროვებაზე, როგორც ორგანიზაციის შიგნით, ისე მის ფარგლებს გარეთ და ასევე საგარეო შეტევების გლობალურ დაგეგმარებაზე. მის ამოცანებში შედიოდა:

- სირიაში, ერაყსა და სხვაგან საბრძოლველად სადაზვერვო ინფორმაციის შეგროვება;
- ინფორმაციის შეგროვება ყველას შესახებ, ვინც ცხოვრობს „დაიშის“ შიგნით;
- დეტალური სადაზვერვო ინფორმაციის შეგროვება იმ ტერიტორიების შესახებ, რომელთა აღებას აპირებს ISIS-ი;
- ახალწვეულთა შესწავლა, განსაკუთრებით მათი, ვინც ჩნდება „რეფერალების“¹⁶ გარეშე;
- ISIS-ზე შესაძლო თავდასხმებზე ინფორმაციის შეგროვება და ანალიზი;
- ISIS-ის პროპაგანდისა და შიშის გავრცელება შიგნით და გლობალურად;
- უცხოელი მებრძოლების დაქირავება და განლაგება სადაზვერვო მონაცემების შეგროვებისა და თავდასხმებისთვის მათ ქვეყნებში (Speckhard, A., & Yayla, A. S. (2016, December 3). The ISIS Emni: The inner workings and origins of ISIS's intelligence apparatus.);

¹⁶ ის ვინც ახორციელებს გადაბირებას (ინგლ.: Referrer).

- ISIS-ის მედია ცენტრების ინფორმირება ორგანიზაციის მიერ შთაგონებული და განხორციელებული გარე თავდასხმების შესახებ;
- „დავას“ [ისლამური სწავლების] ოფისების გახსნას ქალაქებში, რათა დაეპყროთ ადგილობრივი მოსახლეობის გულები და გონება;
- სხვადასხვა ქვეყანაში ჯაშუშებისა და გადამხილების აგენტების გაგზავნა-განლაგება, მათ შორის ძალადობისგან გაქცეული სირიელი ლტოლვილების თვალთვალი;
- ISIS-ის ლოჯისტიკური მხარდაჭერის ოპერაციების მონიტორინგი თურქეთის ტერიტორიაზე, რათა დარწმუნდნენ, რომ არ არსებობს გაჟონვა ან შეფერხებები;
- ურთიერთქმედება სხვა მეტოქე ტერორისტული ჯგუფებისა და სახელმწიფოთა აგენტებთან, მათ შორის დაზვერვის წარმომადგენლებთან;
- ნებისმიერი კრიტიკული „ბინძური სამუშაო“, მათ შორის მონების, ნავთობის, ხორბლისა და სიძველეების ორგანიზაციის ჩათვლით, ვაკროზა, ასევე მკვლელობები, გატაცებები და მძევლების გაცვლა.

ადრე, ერაცის Abu Ghraib-ის და საფილტრაციო ციხე ბუქაში (არაბ.: **سجن بوحا**; ინგლ.: USMIL Camp Bucca) დატყვევებული ჰაჯი ბაქრი, ISIS-ის მომავალ ლიდერ **აბუ ბაქრ ალ-ბაღდადისთან**,¹⁷ ასევე ერაცის

დაზვერვის განრისხებულ და ნაციონალისტურად განწყობილ ყოფილ ოფიცრებთან ერთად, ჩაუდგა სათავეში ჯგუფს, რომელიც 2004–2008 წლებში Camp Bucca-ში შეთქმულებების შემდეგ, კვლავ გაერთიანდა 2012 წელს და შექმნა იატაკქვეშეთის ორგანიზაცია, რომელიც მომავალში გახდა ცნობილი როგორც „ისლამური სახელმწიფო“. ხელისუფლებაში დაბრუნების და სუნიტების ბატონობის აღდგენის სურვილით, ალ-ბაღდადის თავიანთ „ამირ“-ად (არაბ.: **أمير**; მმართველი, წინამძღოლი) და შემდეგ ხალიფად გამოცხადებით, ამ ყოფილმა ოფიცრებმა ოსტატურად შექმნეს, ერაცული „ბაასის“ რეჟიმის სტრუქტურის მსგავსი მოდელი და „ისლამურ სამოსში“ შეფუთული ორგანიზაცია (Speckhard, A., & Yayla, A. S. (2016, December 3). The ISIS Emni: The inner workings and origins of ISIS's intelligence apparatus.).

2012 წლის ბოლოსკენ ჰაჯი ბაქრი გაიგზავნა სირიაში, რათა დასახულიყო ნაბიჯები მომავალი „ისლამური სახელმწიფოსთვის“, რაც შეიძლება მეტი ტერიტორიის გადმობირების და იქედან შეჭრის დაწყებით ერაცში. ბაქრი მალულად დასახლდა სირიის პატარა ქალაქ თალ რიფაათში¹⁸, სადაც მან გამოიყენა თავისი დიდი სადაზვერვო და რეჟიმის დროინდელი გამოცდილება „ისლამური სახელმწიფოს“ აღზევებისთვის (Reuter, C. (2015, April 18). The terror strategist: Secret files reveal the structure of Islamic State.).

¹⁷ **აბუ ბაქრ ალ-ბაღდადი** (არაბ.: **أبو بكر البغدادي**; ინგლ.: Abu Bakr al-Baghdadi), დაბადებული როგორც **იბრაჰიმ ავად იბრაჰიმ ალი მუჰამად ალ-ბადრი ას-სამარაი** (არაბ.: **إبراهيم عواد إبراهيم علي محمد البدرى السامرائي**; ინგლ.: Ibrahim Awad Ibrahim Ali Muhammad al-Badri al-Samarrai; 28.07.1971–27.10.2019) იგივე **აბუ დუა** (არაბ.: **أبو دعاء**; ინგლ.: Abu Du'a) ან **აბუ ავადი** (არაბ.: **أبو عواد**; ინგლ.: Abu Awad), ერაცული წარმოშობის საერთაშორისო ფუნდამენტალისტი, რადიკალი ისლამისტი და ტერორისტი, „დაიშის“ ლიდერი 2014–2019 წლებში.

¹⁸ **თალ რიფაათ** (არაბ.: **تل رفعت**; ინგლ.: Tal Rifaat, Tel Rifat) – ქალაქი მდებარეობს ალექოდან (არაბ.: **حلب**; ტრანსლიტ.: ჰალაბ; ინგლ.: Aleppo) 40 კილომეტრში ჩრდილოეთით.

ყველაფერი ჰაჯი ბაქრის გეგმის მიხედვით მიდიოდა. სახალიფო ფართოვდებოდა სოფლიდან სოფლამდე, მაგრამ როცა 2013 წლის დეკემბერში ტერორისტებმა სისასტიკე გამოამჟღავნეს და მოკლეს მეამბოხეთა ლიდერი და ექიმი, მთელი ქვეყნის მასშტაბით, სირიის სხვადასხვა მეამბოხეთა და რადიკალურმა დაჯგუფებებმა, მათ შორის „ჯაბჰათ ან-ნუსრამ“,¹⁹ დაიწყეს გაერთიანება „დაიშის“ წინააღმდეგ საბრძოლველად. რამდენიმე კვირის განმავლობაში „დაიში“, თავიანთი დედაქალაქიდან არ-რაკადანაც თითქმის განდევნეს. მოგვიანებით, ერაყიდან ჩამოსული ტერორისტების დამატებითმა ძალებმა შეცვალეს ვითარებმა „დაიშის“ სასარგებლოდ, თუმცა დიდი მგეგმავის, ბაქრისთვის უკვე ძალიან გვიან იყო. იგი მოკლეს სირიის ქალაქ ალეპოსთან ჩრდილოეთით FSA-ს ქვედანაყოფის²⁰, „სირიელ წამებულთა ბრიგადების“ მებრძოლებთან შეტაკების დროს, 2014 წლის იანვარში (Reuter, C. (2015, April 18). The terror strategist: Secret files reveal the structure of Islamic State.).

გარდაცვლილი ჰაჯი ბაქრის ფოტო გამოაქვეყნეს LiveLeak-ზე, თუმცა ის არ შეესაბამებოდა „დაიშის“ მიერ დადებულ ფოტოს. ISIS-მა ჰაჯი ბაქრის გარდაცვალება გამოაცხადა ჯიჰადისტთა Twitter-ის გვერდზე გამოქვეყნებულ ოფიციალურ განცხადე-

ბაში 2014 წლის 2 თებერვალს. განცხადება ითარგმნა გავლენიანი ანალიტიკური ცენტრის, SITE Intelligence Group-ის ჯგუფის მიერ: „ჩვენ ვულოცავთ მუჯაჰიდებს ერაყსა და აშ-შამში (სირია), მუჯაჰიდების შეიხის, მეთაური აბუ ბაქრ ალ-ირაკის მოწამეობრივ დაღუპვას“. ISIS-ი ამტკიცებდა, რომ „ის მშიშარა და მზაკვრული ხელებით იქნა ჩამოგდებული...“ (Roggio, B. (2014, February 5). ISIS confirms death of senior leader in Syria.). სხვა მონაცემებით, ჰაჯი ბაქრის მკვლელობა დაგეგმილი და განხორციელებული იყო „დაიშის“ კონკურენტი, ზემოხსენებული Al-Nusra Front-ის ბოევიკების მიერ (Sheglovina, Y. (2016). *Thinking about Islamic State*.).

სანამ ჰაჯი ბაქრს, სირიელი მეამბოხეები მოკლავდნენ, მან უკვე გადასცა თავისი ცოდნა, გამოცდილება და გეგმები თავისი მოწაფეების დაჯგუფებას, ახალშობილ „დაიშს“.

2. „დაიშის“ მმართველობა და ლიდერები

ბულდოზერებით მიწაყრილის, მავთულხლართების და სასაზღვრო პუნქტების ჩამოშლით, რომელიც ყოფდა სირიასა და ერაყს, აბუ ბაქრ ალ-ბაღდადიმ ხაზი გაუსვა, რომ მისთვის მიუღებელია 1916 წლის საიკს-პიკოს შეთანხმებით დადგენილი

¹⁹ **ჯაბჰათ ან-ნუსრა ან ჯაბჰათ ან-ნუსრა ლი-აჰლ აშ-შამ** (სირიის/ლევანტის ხალხის მხარდაჭერის ფრონტი; არაბ.: **جبهة النصرة لأهل الشام**; ინგლ.: Jabhat Al-Nusra/Al-Nusra Front) სალაფიტურ-ჯიჰადისტური დაჯგუფება, „ალ-კაიდას“ ფილიალი სირიისა და ლიბანის ტერიტორიაზე. დაჯგუფება დაარსდა სხვადასხვა მონაცემით 2012 წლის 23 იანვარს. 2016 წლიდან ცნობილია სახელწოდებით **ჯაბჰათ ფათჰ აშ-შამ** (სირიის დაპყრობის ფრონტი; არაბ.: **جبهة فتح الشام**; ინგლ.: Jabhat Fatah al-Sham), ასევე როგორც „ალ-კაიდა სირიაში“ (არაბ.: **القاعدة في العراق**; ინგლ.: Al-Qaeda in Syria, AQI) ან „ალ-კაიდა ლევანტში“ (ინგლ.: Al-Qaeda in the Levant). სირიის ომის დროს ეს დაჯგუფება ჩამოყალიბდა როგორც ერთ-ერთი უმსხვილესი და მძლავრი, სხვა დაჯგუფებებთან შედარებით.

²⁰ **სირიის თავისუფალი არმია** (არაბ.: **الجيش السوري الحر**; ინგლ.: Free Syrian Army, FSA) – ერთ-ერთი უმსხვილესი შეიარაღებული მეამბოხე ოპოზიციური დაჯგუფება სირიაში, რომელიც აწარმოებდა შეიარაღებულ ბრძოლას ბაშარ ალ-ასადის რეჟიმის წინააღმდეგ. შეიქმნა 2011 წლის 29 ივლისს, სირიის არმიის ყოფილი ოფიცრების მიერ. მასში შედიოდა „სირიელ წამებულთა ბრიგადები“ (არაბ.: **تجمع كتائب وألوية شهداء سوريا**; ინგლ.: Martyrs' Brigades, სრული სახელი Union of Martyrs of Syria Battalions and Brigades).

კოლონიური საზღვრები.²¹ ორგანიზაცია თავისი მიზნების განხორციელებას სამ ძირითად ჯგუფზე აპელირებით გეგმავდა: ადგილობრივ მომთაბარე ტომებზე, არაბ ნაციონალისტებზე, რომლებიც აღმ-ფოთებული იყვნენ კოლონიური მემკვიდრეობით და მუსლიმური თემის იმ წევრებზე, რომლებიც თვლიდნენ, რომ უნდა ჩამოაყალიბდეს ერთი ერი, ერთი სარწმუნოების საფუძველზე.

ტერიტორიების გაფართოების გარდა „დაიში“, თავისი მმართველობის ავტორიტეტის გამყარების და ლეგიტიმურობის გამართლების მიზნით, ცდილობდა შარიათის დაწესებას, განათლების გამოიყენებით, იდეოლოგიურ დამუშავებას ან გადაბირებას, ასევე სხვადასხვა მომსახურების და ჰუმანიტარული დახმარების აღმოჩენით, საზოგადოებრივი მხარდაჭერის მიღებას ადგილებზე (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.).

ჯობ უორიკის (Joby Warrick)²² თანახმად, აბუ ბაქრის მომხრეებს შორის იყვნენ სადამ ჰუსეინის არმიის თუ სხვა ძალოვანი სტრუქტურის ყოფილი ოფიცრები: სუნიტი გენერლები, პოლკოვნიკები, მაიორები. მათთვის ალ-ბადდადი შესაძლოა ყოფილიყო იდეალური ნომინალური ფიგურა: „წინასწარმეტყველ მუჰამადის შთამომავალი“, აღდგენილი სახალიფოს მეთაურის ნიმუში, ასე ვთქვათ თეოკრატიული მუსლიმური სახელმწიფოსი, რომელიც ოსმალეთის იმპერიის დროიდან მოყოლებული არ

არსებობდა. სინამდვილეში, ისინიც კი ხვდებოდნენ, რომ „სახელმწიფო“ ეს ფიქციაა (Warrick, J. (2019, October 27). Abu Bakr al-Baghdadi, extremist leader of Islamic State, dies at 48.). „სადაა ისლამური სახელმწიფო თქვენ რომ ამბობთ?“, „ჩვენ უდაბნოში ვცხოვრობთ!“ (ლიდერის ერთ-ერთი ცოლის საჩივარის მიხედვით, ერაყის 2010 წლის სასამართლოს დოკუმენტებიდან).

აბუ ბაქრ ალ-ბადდადის დანიშვნა „ერაყის ისლამური სახელმწიფოს“ (Islamic State of Iraq, ISI) მეთაურად 2010 წელს, როგორც ამას ადასტურებს ერთ-ერთი გაქცეული ბოევიკი, გახდა მოულოდნელი, რომელიც დაგეგმა ზემოხსენებულმა საერო ბაასისტმა, გენერალმა ჰაჯი ბაქრმა, რომელსაც აკრიტიკებდნენ დაჯგუფების სხვა წევრები, იმისთვის, რომ შესაბამის წვერს არ ატარებდა და არ იცავდა რელიგიური პრაქტიკის სხვა მითითებებს (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.). მაგრამ მისმა ორგანიზატორულმა თვისებებმა (იგულისხმება „დაიშის“ ერთ-ერთი სპეცსამსახურის მშენებლობა და სამხედრო რაზმების მოქმედებების ტაქტიკის შემუშავება), ერაყის არმიის და ყოფილი თანამებრძოლებისაგან შექმნილი ბაასისტების ქსელის ცოდნამ, გახდა ის ფასეულ რესურსად იმ დროისთვის, როცა 28–30 წლის ასაკში ISI-ის ორი ლიდერი აბუ უმარ ალ-ბადდადი (Abu Omar al Baghdadi) და აბუ ჰამზა ალ-მასრი (Abu Hamza al

²¹ **საიქს-პიკოს შეთანხმება** (ინგლ.: Sykes-Picot Agreement) დაიდო 1916 წლის 16 მაისს – საიდუმლო გარიგება, დიდ ბრიტანეთსა და საფრანგეთს შორის, იტალიისა და რუსეთის თანხმობით, რომლის მიხედვით ამ ქვეყნებმა I მსოფლიო ომის შემდეგ, გავლენის სფეროები ახლო აღმოსავლეთში და ოსმალეთის იმპერიის არაბული სამფლობელოები გაინაწილეს.

²² **ჯობი უორიკი** (ინგლ.: Joby Warrick), Washington Post-ის კორესპონდენტი, მკვლევარი, პულიცერის პრემიის მფლობელი (2016), რამდენიმე წიგნის ავტორი, მათ შორის „შავი დროშები: დაიშის აჯანყება“ (Black Flags: The Rise of ISIS).

Masri) გარდაიცვალნენ 2010 წელს (United Nations Security Council. (2021, January 10). Ibrahim Awwad Ibrahim Ali Al-Badri Al-Samarrai (QDi.299)). იგი გახდა ISI-ის ერთ-ერთი მთავარი ორგანოს „სამხედრო საბჭოს“ (Military Council) ხელმძღვანელი და მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა აბუ ბაქრ ალ-ბადდადის დაწინაურებაში და ISI-ის ლიდერად დანიშვნაში მას შემდეგ, რაც ზემოხსენებული ორი ტერორისტი მოკლეს (Roggio, B. (2014, February 5). ISIS confirms death of senior leader in Syria.).

არაერთი ინფორმირებული ექსპერტი თვლის, რომ ერაყის ყოფილი მაღალი რანგის სადაზვერვო სამსახურის ხელმძღვანელებს, ჰქონდათ მჭიდრო კავშირი სირიელ კოლეგებთან ამერიკელების ერაყში ყოფნის პერიოდში (Sheglovina, Y. (2016). *Thinking about Islamic State*). 2014 წელს ჰაჯი ბაქრიმ აღადგინა კავშირები სირიის რეჟიმის ბაშარ ალ-ასადის²³ აგენტებთან, რომლებთანაც კავშირი დაამყარა ჯერ კიდევ 2003 წელს, როცა სირიის პრეზიდენტი შიშობდა, რომ ერაყში გამარჯვებული აშშ-ის ჯარები გააგრძელებდნენ მარშს სირიაში, რათა ჩამოეგდოთ მისი დიქტატურა. 2003 წელს ალ-ასადის ხალხმა გარიგება დადო ერაყის დაზვერვის ყოფილ აგენტებთან, ჰაჯი ბაქრის ჩათვლით, უცხოელი ბოევიკების გადასროლის მიზნით სირიის გავლით ერაყში.

დათვლილია, რომ დაახლოებით 90% ტერორისტი თვითმკვლელები, რომლებმაც მოაწყვეს სუნიტურ/შიიტური კონფესიათაშორისი ძალადობა,

ხოცვა-ჟლეტა და გაართულეს ამერიკული ჯარების მიერ უბრალო ერაყელების უსაფრთხოების უზრუნველყოფა – შეაღწიეს ერაყში სირიის მეშვეობით (ერაყში ყოფნის პერიოდში თვითმხილველების მხრიდან ბევრჯერ მსმენია, რომ ტერორისტულ აქტებს სირიიდან და სხვა არაბული ქვეყნებიდან „ჩამოსულები“ ახორციელებდნენ, ვიდრე ადგილობრივები, ავტ.).

2014 წელს სირიელი გენერლები, კვლავ მოხარული გახდნენ გაერთიანებულიყენენ საერთო მტრის წინააღმდეგ. ამ აღორძინებული სადაზვერვო კავშირებით, Emni-მ შეძლო დახმარების მიღება ალ-ასადის საჭაერო ძალებიდან, რომლებიც რეგულარულად ბომბავდნენ მოწინააღმდეგე მემბოხე დაჯგუფების პოზიციებსა და შტაბებს, რის გამოც ISIS-ის მებრძოლები უვნებელი რჩებოდნენ. სანაცვლოდ, ISIS-მა Emni-ს მეშვეობით თავის მებრძოლებს უბრძანა თავი შეეკავებინათ სირიის არმიასზე თავდასხმებისგან (Speckhard, A., & Yayla, A. S. (2016, December 3). *The ISIS Emni: The inner workings and origins of ISIS's intelligence apparatus*).

იმავედროულად აბუ ბაქრ ალ-ბადდადის, რომელიც გახდა ორგანიზაციის მეთაური, როგორც ჩანს არ ჰქონდა მებრძოლის ან ლიდერის გამოცდილება და ერთ-ერთი მოხსენება მის ადრინდელ ურთიერთობაზე „ალ-კაიდასთან ერაყში“ დაკავშირებულია „ცოცხალი საფოსტო ყუთის“ როლთან, როცა დებულობდა გზავნილებს დაჯგუფების ერთი უც-

²³ ბაშარ ალ-ასადი (ინგლ.: Bashar Hafez al-Assad; არაბ.: بشار حافظ الأسد; დაბ. 1965; სირიის დიქტატორი, პრეზიდენტი 2000–2024 წლებში), მარშალი და „არაბთა სოციალისტური ბაასის პარტიის – სირიის რეგიონის“ (ინგლ.: Arab Socialist Ba'ath Party–Syria Region) მდივანი. 2021 წლის 26 მაისს, ბოლო, მსოფლიოს მიერ არაღიარებულ საპრეზიდენტო არჩევნებში, ქვეყანაში არსებული მდგომარეობის გამო, მიიღო 13,540,860 ამომრჩევლის ხმა (95,19%). მისი რეჟიმი არსებობდა ძირითადად რუსეთისა და ირანის მხარდაჭერით).

ნობი წვერიდან და ინახავდა სხვისთვის გადასაცემად (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.). თუმცა მის გვერდით იდგა ადამიანი, „დაიშის“ რუხი კარდინალი – ჰაჯი ბაქრი, რომელმაც ალ-ბაღდადის ISI-ის მეთაურად მოსვლის შემდეგ განახორციელა შიდა წმენდა (ათობით მოწინააღმდეგის მკვლელობა), რომ გაემყარებინა ალ-ბაღდადის პოზიციები (Roggio, B. (2014, February 5). ISIS confirms death of senior leader in Syria.).

2.1. „ხალიფის“ ბიოგრაფიის ერთ-ერთი ვერსია

კონსერვატიულმა აკადემიურმა კაცმა, რომელიც გახდებოდა მსოფლიოში ყველაზე სასტიკი ტერორისტული დაჯგუფების ლიდერი, მრავალი წელი გაატარა, როგორც ნაკლებად ცნობილმა მეცნიერმა, რომელიც ისწრაფოდა ისლამური სამართლის პროფესორის მშვიდი ცხოვრებისკენ (Warrick, J. (2019, October 27). Abu Bakr al-Baghdadi, extremist leader of Islamic State, dies at 48.).

ცნობილი ერაყელი ისტორიკოსის ჰიშამ ალ-ჰაშიმის²⁴ ინფორმაციით, ალ-ბაღდადი დაიბადა 1971 წლის 28 ივლისს, ერაყის ქალაქ სამარაას²⁵ სამხრეთით მდებარე დასახლება ალ-ჯილამში (არაბ.: الجلام; ინგლ.: Al-Jilam ან Al-Jallam) (Abu al-Khair, W., et al. (2018, June 19). Is ISIS a creation of the West? *Al-Mashareq*).

ცენტრალური ერაყი, მშრალი და უდაბნო ვაკე – აბუ ბაქრი გაიზარდა საშუალო შემოსავლის მქონე, საქონლის მოვაჭრის ღვთისმოსავ სუნიტურ ოჯახში, რომელსაც ჰყავდა 5 ვაჟი, რამდენიმე ქალიშვილი (სხვა მონაცემებით იყო ოთხი შვილი და ის იყო მესამე ძმებს შორის). ოჯახის რამდენიმე წევრი ისლამის მქადაგებელი იყო, რომლებიც ამტკიცებდნენ, რომ წინასწარმეტყველ მუჰამადის შთამომავლები იყვნენ (Callimachi, R., & Hassan, F. (2019, October 31). Abu Bakr al-Baghdadi, ISIS leader known for his brutality, is dead at 48.).

როგორც ლიბანელი ჟურნალისტი ვადიჰ ალ-ჰაიქი (Wadih El Hayek)²⁶ წერს, იბრაჰიმის ერთ-ერთი ძმა და ბიძა სადამ ჰუსეინის დროს იყვნენ სპეცსამსახურების ოფიცრები (El-Hayek, W. (2019, October 30). Enemy number one.). სხვა მონაცემებით, მისი ორი ბიძა მუშაობდა უშიშროებაში, რაც მიუთითებდა მისი ოჯახის მაღალ სტატუსსა და კარგ კავშირებზე.

ერთადერთი დეტალი, რომელიც „ისერის“ მოგვიანებით – ალ-ჯილამი დასახლებული იყო **ალ-ბუბადრის ტომის/კლანის** (არაბ.: **البدو بادي**; ინგლ.: Bobadri ან Badri Clan) წარმომადგენლებით, რომელიც კურაიშელთა ტომის ქვედა კლანს წარმოადგენდა,

²⁴ ჰიშამ (ჰაშიმ) ალ-ჰაშიმი (არაბ.: هشام الهاشمي; ინგლ.: Hisham/Husham al-Hashimi, 1973-2020 წწ.) – ცნობილი ერაყელი ისტორიკოსი და მკვლევარი უსაფრთხოების სფეროში, ექსტრემისტული დაჯგუფებების ექსპერტი, მთავრობის მრჩეველი ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში. ალ-ჰაშიმი სასიკვდილოდ დაჭრეს 2020 წლის 6 ივლისს სახლთან ბაღდადში, მოტოციკლეტიდან უცნობმა ბოევიკებმა. BBC-ს გამოძიების თანახმად მკვლევრის მკვლელობასთან დაკავშირებული იყო პროირანული დაჯგუფება Kata'ib Hezbollah-ი (ღმერთის პარტიის ბრიგადები, არაბ.: كتائب حزب الله, ინგლ.: Brigades of the Party of God). მისმა მკვლელობამ მთელი საზოგადოება შეძრა ახლო აღმოსავლეთში.

²⁵ სამარაა (სამარაა; არაბ.: **سامراء**; ინგლ.: Samarra) – ქალაქი მდებარეობს ბაღდადიდან 125 კილომეტრში ჩრდილოეთით, მდ. ტიგროსის აღმოსავლეთ სანაპიროზე.

²⁶ ვადიჰ ალ-ჰაიქი (ინგლ.: Wadih El Hayek) – ლიბანელი ჟურნალისტი, მუშაობდა სირიაში ფრონტის ხაზზე, აშუქებდა მოვლენებს CNN-ის, BBC-ის, Al-Jazeera-სთვის, ასევე მუშაობდა სხვა „ცხელ წერტილებში“; ლიბანში, ეგვიპტეში, ლიბიაში, მაიდანზე კიევიში.

მას გააჩნდა დამატებითი – წინასწარმეტყველ მუჰამადის შთამომავლის სტატუსი.²⁷

მტკიცებულება იმისა, რომ აბუ ბაქრის გვარი მოციქულ მუჰამადის მონათესავე იყო, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი აღმოჩნდება მისი „ხალიფად“ გამოცხადებისას. „დაიშის“ მიერ გამოქვეყნებულ ბროშურებში, აბუ ბაქრის გვარის გენეალოგია ფაქტობრივად, მუჰამადის ქალიშვილამდე დაჰყავდათ და მოუწოდებდნენ ალ-ბაღდადისთვის ერთგულების შეფიცვას.

იმ დროისათვის, როცა ალ-ბაღდადი დაწყებით სკოლაში შევიდა, მისი ოჯახი გადავიდა სამარააში. იგი არ „წყვეტდა ვარსკვლავებს“. მას საშუალო სკოლის ნიშნებიდან მაღალი მაჩვენებელი ხელოვნებაში ჰქონდა (95, 100-დან), როცა ისეთ საგანში, როგორცაა ალგებრა 50-ზე ნაკლებს ღებულობდა.

ძნელი სათქმელია, რამ მოახდინა უფრო მეტი გავლენა ახალგაზრდა იბრაჰიმზე – ოჯახის ღვთისმოსაობამ, წარმოშობამ თუ იმან, რომ სკოლაში საგნებს ვერ უმკლავდებოდა. გარდა სიმღერისა (უყვარდა ფეხბურთიც), ბავშვობიდანვე სურდა მეჩეთთან ახლო ყოფილიყო. იბრაჰიმი ჯობნიდა თავის თანატოლებს ყურანის სწავლაში, ხოლო მის მიერ წმინდა წიგნის კითხვა იმდენად სასიამოვნო იყო, სწორედ მას თხოვდა მრევლი ყოფილიყო მეჩეთში წამკითხველი (Callimachi, R., & Hassan, F. (2019, October 31). Abu Bakr al-Baghdadi, ISIS leader known for his brutality, is dead at 48.). იმავდროულად მისი თანაკლასელები ყვებიან, რომ არავინ საუბ-

რობდა მასზე, როგორც ქარიზმის მქონე ან ლიდერის თვისებებით გამორჩეულ პიროვნებაზე (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.).

ბავშვობის ასაკიდან ის იყო მოხიბლული ისლამის ისტორიით და სამართლით. ნაცნობებს ახსოვთ ის, როგორც მორიდებული ახლომხედველი ბიჭუნა. Newsweek-ისთვის 2014 წელს მიცემულ ინტერვიუში, ტარიკ ჰამიდი (Tariq Hameed), რომელიც ცხოვრობდა მისი ოჯახის მეზობლად, ISIS-ის მომავალ ლიდერს ახასიათებს მშვიდ და წყნარ ახალგაზრდად. ის მუდამ დადიოდა ველოსიპედით, რომლის უკანა ნაწილზე დამაგრებული ჰქონდა რელიგიური წიგნები. მეზობლები ყვებოდნენ, რომ მას ეხურა მუსლიმური სალოცავი ქუდი, მოშვებული ჰქონდა წვერი და ეცვა ტრადიციული არაბული სამოსი „დიშდაშა“ (Warrick, J. (2019, October 27). Abu Bakr al-Baghdadi, extremist leader of Islamic State, dies at 48.). ახალგაზრდა აბუ ბაქრს არ სიამოვნებდა დასავლური ტანისამოსი, რომელიც პოპულარული იყო ერაყელ ახალგაზრდებს შორის, არასდროს იცვამდა დასავლურ სტილში და უმეტესობა ახალგაზრდისგან განსხვავებით არ ატარებდა დროს კაფე-ბარებში (Sheglovina, Y. (2016). *Thinking about Islamic State*.).

17 ადამიანი ინტერვიუში, რომლებიც იცნობდნენ ალ-ბაღდადის, თანაკლასელები, მეზობლები, მასწავლებლები, აღწერდნენ მას, როგორც „მორიდებულ“, „თავშეკავებულ“, „იზოლირებულ“ მოზარს. მათი სიტყვებით, მან თავისი ადგილი იპოვა ად-

²⁷ ყურაიშიტები/ყურაიშელები (არაბ.: قُرَيْشٍ; ინგლ.: Quraysh) – მმართველი კლანი (ტომი) ძველი მექის (ალ-მაქქა), ქაბას მცველები. ამ ტომიდან მოდის წინასწარმეტყველ მუჰამადი, ყველა მართლმორწმუნე ხალიფა, უმაიანთა (ომაიანთა) დინასტიის და ადრეული ისლამის ხანის უმეტესობა საკვანძო მოღვაწეები. გვარის ფუძემდებლად ითვლება ფიჰრ იბნ მალიქი (ინგლ.: Fihri ibn Malik, 208 წელი) სახელით კურაიში.

გილობრივ მეჩეთში, სადაც მამამისმა ის ჩაწერა ყურანის შესწავლის კლასში. „დიახ, მას ჰქონდა სულიერი ნიჭი“, განაცხადა აჰმან ინბ ჰანბალის სახ. მეჩეთის (Ahmed Ibn Hanbal mosque) მფლობელმა ხალიდ აჰმად ისმაილმა (Khalid Ahmed Ismael) და დაამატა: „მისი სული მეჩეთთან იყო დაკავშირებული“. ისმაილი იხსენებდა, რომ მითითებების გარეშე ხელმძღვანელობდა სხვა ბიჭებს მეჩეთის დალაგებისას. მან მალე აჯობა ყველას წმინდა წერილების დამახსოვრებასა და კითხვაში. იმ დროისათვის, როცა ის უფროს კლასში გადავიდა, მრევლი თხოვდა, რომ ლოცვა იმამის მაგივრად მას წაეკითხა, „ძალიან ტკბილი ხმა ჰქონდა და იზიდავდა სხვებს მეჩეთში“, ამბობს ისმაელი.

ასე იზრდებოდა იბრაჰიმის ავტორიტეტი, მაგრამ პარალელურად იზრდებოდა სარწმუნოებაში მისი კონსერვატიული მიდგომის ნიშნებიც. როცა მისმა თანასოფელმა გაიკეთა ხელზე გულის ფორმის ტატუ, ალ-ბაღდადიმ ახალგაზრდას საჯარო გაკიცხვა მოუწყო, ისლამის წესების დარღვევის გამო, რომელიც კრძალავს საკუთარ სხეულზე რაიმეს გამოსახვას, იხსენებს მისი მეზობელი იუნუს ტაჰა (Younes Taha).

შემდეგ უკვე შენიშვნებს თავის მოძღვრებსაც აძლევდა. „როცა თქვენ დგებით და ლოცვას ადებლენთ, თქვენი სუნთქვის სუნი აიძულებს ანგელოზებს გაფრინდნენ ამ ადგილიდან“ – განუცხადა მან ისმაილს, მეჩეთის მესაკუთრე მწვეველს, უხუცესებსა და სოფლის მცხოვრებთაც და მოსთხოვა მათ მოწვევისთვის დაენებებინათ თავი.

როცა აბუ ბაქრი 18 წლის გახდა, ბაღდადში გადასახლდა, სადაც ცხოვრობდა ღარიბ რაიონში,

ცენტრთან ახლოს. ერაცის დაზვერვიდან მიღებული, New York Times-ს ჩანაწერების თანახმად, 1991 წელს, 20 წლის იბრაჰიმმა ჩააბარა ბაღდადის უნივერსიტეტის (University of Baghdad) შარიათის კოლეჯში, სადაც მიიღო ბაკალავრის ხარისხი, ხოლო შემდგომ სწავლობდა მაგისტრატურაში სადამ ჰუსეინის ისლამურ უნივერსიტეტში (Saddam University for Islamic Studies), სადაც მიიღო სადოქტორო ხარისხი ისლამის დარგში (Callimachi, R., & Hassan, F. (2019, October 31). Abu Bakr al-Baghdadi, ISIS leader known for his brutality, is dead at 48.).

ჯობი უორიკი კი წერს, რომ აბუ ბაქრმა ბაღდადის უნივერსიტეტი დაამთავრა 1996 წელს, ხოლო 1999 წელს ჰუსეინის უნივერსიტეტში მიიღო ყურანის წამკითხველის მაგისტრის ხარისხი. VII საუკუნის რელიგიური კოდექსების საიდუმლო სამყაროში ჩართვით ის უფრო კონსერვატიული გახდა. როგორც თვითმხილველები ამბობდნენ, სტუდენტობის პერიოდში იგი შეურაცხყოფილი დარჩა იმ ფაქტით, რომ მამაკაცები და ქალები ერთ ოთახში ცეკვავდნენ ქორწილის დროს (Warrick, J. (2019, October 27). Abu Bakr al-Baghdadi, extremist leader of Islamic State, dies at 48.).

ბაღდადში რომ გადაეხადა სწავლის საფასური აბუ ბაქრი ასწავლიდა ყურანს ალ-ჰაჯ ზაიდანის მეჩეთში (Al-Haj Zaidan Mosque), თუბუს რაიონში და ადგილობრივებში დაიმსახურა პატივისცემა და ზედმეტი სახელი „შეიხ იბრაჰიმი“, თავშეკავებულობის, ასკეტიზმის და ღვთისმოსავობის გამო.

სამარაას მცხოვრების მონათხრობის მიხედვით, რომელიც კარგად იცნობდა ალ-ბაღდადის ოჯახს, მან რელიგიური განათლება მიიღო და შემდგომ რე-

ლიგიის მეცნიერებათა დოქტორი გახდა, მაგრამ ამ ინფორმაციის დამადასტურებელი საბუთი არ არსებობს. ფალუჯაში გადასვლის შემდეგ კი აბუ ბაქრი მუშაობდა იმამად ან იმამის თანაშემწედ ერთ-ერთ მეჩეთში (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*).

მაგისტრის ხარისხი, დოქტორანტურა და ბრწყინვალე პერსპექტივები ჰქონდა ახალგაზრდა ღვთისმეტყველს პროფესორად გახდომის გზაზე. მაგრამ 2003 წელს, ერაყში ამერიკელების ინტერვენციის შემდეგ, მისი ცხოვრება სხვა მიმართულებით განვითარდა და იგი შეუერთდა ადგილობრივ წინააღმდეგობის მოძრაობას, განმარტა რა თავისი გადაწყვეტილება, რელიგიური ვალის მოხდით. კიდევ ოთხი წელი გავა, სანამ აბუ ბაქრი დაბრუნდება, რომ დაიცვას დისერტაცია ყურანმცოდნეობის დარგში (Warrick, J. (2019, October 27). Abu Bakr al-Baghdadi, extremist leader of Islamic State, dies at 48.).

2003 წელს, მომავალი ტერორისტი ერაყში ამერიკელების გამოჩენის თვითმხილველი გახდა, რამაც შეცვალა მისი გეგმები, 2004 წლის იანვარში კი მოხდა მოვლენა, რომლის შემდეგ ახალგაზრდა ისლამის თეოლოგი იბრაჰიმი „გარდაიცვალა“ და „დაიბადა“ სულ სხვა ადამიანი.

ზოგიერთს, მეჩეთის ფარგლებს გარეთ უკვე აწუხებდა აბუ ბაქრის პროზელიტიზმი. დასვენების დროს, ალ-ბაღდადი წვრთნიდა ახალგაზრდას საფეხბურთო გუნდს და ვარჯიშის დროს იყენებდა, თავისი ბროშურების დასარიგებლად და პროპაგანდას უწევდა ულტრაკონსერვატიული ისლამის ნაირსახეობას. „რატომ? ჩვენ აქ იმისთვის ვართ, რომ

ფეხბურთი ვითამაშოთ ...“, იხსენებს ფაისალ ღაზი თაიჰი (Faisal Ghazi Taih), ერთ-ერთი ყოფილი მოთამაშე. მისი სიტყვებით, იგი მშობლებმა გამოყვანეს გუნდიდან, როცა ასეთი რამ გაიგეს.

2003 წელს, როცა სამხედრო თვითმფრინავები ბაღდადის ცას კვეთდნენ, ალ-ბაღდადიმ უთხრა თავის მოწაფეებს მეჩეთში, თუბშიში, რომ მიემგზავრება სახლში. წელიწადიც არ იყო გასული, როცა იუნუს ტაჰამ იცნო მისი ყოფილი მეზობელი ამერიკული ჯარის მიერ ნარინჯისფერ კომბინეზონებში ჩაცმულ დაპატიმრებულთა შორის სატელევიზიო კადრებში. უსაფრთხოების მესვეურთა თქმით, ალ-ბაღდადი დააკავეს ფალუჯაში ნათესავის სახლში 2004 წლის იანვარში (Callimachi, R., & Hassan, F. (2019, October 31). Abu Bakr al-Baghdadi, ISIS leader known for his brutality, is dead at 48.).

სიძესთან, დის ქმართან სტუმრად ყოფნისას, რომელიც ალ-ფალუჯასთან ახლოს ცხოვრობდა, იგი დააკავეს ამერიკელი სპეცრაზმელების და ერაყის უსაფრთხოების ძალების ერთობლივი რეიდის დროს, სრულიად შემთხვევით, ვინაიდან რეიდის ძირითადი მიზანი იყო მისი სიძის დატყვევება, რომელიც მონაწილეობდა ამერიკულ წინააღმდეგობაში.

დიდი გარჩევის გარეშე ალ-ბაღდადი 11 თვით, ცუდი რეპუტაციის მქონე ცნობილ და უკვე გაუქმებულ აშშ-ის საფილტრაციო ციხე ბუქაში ჩასვეს, სადაც დაკავებული იყვნენ ტერორისტები და მათი ხელის შემწყობნი. მართალია ეს არ იყო ავადსახსენებელი „გუანტანამო“²⁸, მაგრამ, როგორც ამბობენ „ადგილობრივი ერაყელისთვის საკმარისი აღმოჩნ-

²⁸ გუანტანამოს ბანაკი (ინგლ.: Guantanamo Bay Detention Camp, GTMOB ან Gitmo) – ციხე იმ პირებისთვის, რომლებსაც აშშ-ის ხელისუფლება ადანაშაულებს სხვადასხვა დანაშაულის ჩადენაში, ტერორიზმში, ომის წარმოებაში, უვადო იჯარით აღებულ აშშ-ის სამხედრო საზღვაო ბაზაზე (ინგლ.: Guantanamo Bay Naval Base) გუანტანამოს ყურეში, 30

და, რომ რამდენიმე თვეში გადაეხედა თავისი შეხედულებებისთვის. სწორედ ციხეში დამეგობრდა ალ-ბაღდადი ისლამისტებთან და შემოიკრიბა თანამზრახველები, რომელმაც შემდეგ ტრანსფორმაცია მოახდინა „დაიშის“ ბირთვში. სწორედ იქ მოკვდა მეცნიერი თეოლოგი ალ-ბადრი და დაიბადა ისლამისტური იატაკქვეშეთის ლიდერი „აბუ დუა“, რომელსაც მთელი მსოფლიო რამდენიმე წლის შემდეგ გაიცნობს, როგორც აბუ ბაქრ ალ-ბაღდადი (Pankratenko, I. (2019, November 2). The caliph is dead, long live the caliph! *Haqqin.az*).

მსგავს ციხეებში პატიმრები თვეებს და წლებს ატარებდნენ, სასამართლოს განჩინების და ბრალდების წარდგენის გარეშე. მაგრამ ასევე იყო სპონტანური გათავისუფლებებიც. ასე მოხდა აბუ ბაქრის შემთხვევაშიც, რომელიც გაათავისუფლეს.

აღსანიშნავია, რომ ციხემდე არც ისე რელიგიურები, უკვე საპატიმროდან გამოდიოდნენ შეგნებულ რადიკალებად. ვინაიდან ჩვეულებრივ, უბრალო პატიმრებთან ერთად იმყოფებოდნენ ისლამისტური იდეების მატარებელი პირები, რომლებმაც ეს ციხეები რადიკალურ მედრესებად²⁹ გადააქციეს. არაა გასაკვირი, რომ რადიკალური იდეები ალ-ბაღდადის გონებაში სწორედ ციხეში ყოფნისას მომწიფდა და იქედან გამოსული უკვე ძალიან ამბიციურ ისლამისტად წარსდგა. ყვებიან, რომ ციხის შენობის

დატოვებისას, მან ამერიკელ მცველს მიაძახა კარებთან: „შეგვხვდებით ნიუ-იორკში“ (El-Hayek, W. (2019, October 30). Enemy number one).

პენტაგონის გასაიდუმლოებული დოკუმენტების თანახმად, მან გაატარა 11 თვე Camp Bucca-ში. ისინი, ვინც მასთან ერთად იყვნენ ციხეში, იხსენებენ, რომ ალ-ბაღდადი უკვე ძალადობისკენ იყო მიდრეკილი. როგორც მოწმეთა დაცვის პროგრამის ქვეშ მყოფი ალ-ბაღდადის ამხანაგი პატიმარი ტალიბ ალ-მაიაჰი (Talib al-Mayahi), იხსენებს, პატიმრები ბანაკის შიგნით კარვებში იკრიბებოდნენ და ნიშნავდნენ საიდუმლო „ამირებს“, ერთ-ერთი კარვის ამირად სწორედ ალ-ბაღდადი აირჩეს. მისი სიტყვებით, იგი მალევე შეუდგა მუშაობას, დაეყრდნო სუნიტებს და გაყარა კარვიდან შიიტები.

მეამბოხე მოძრაობის განმასხვავებელი ხასიათი, რომელმაც მოიცვა ერაყი, იყო შიიტების მიმართ სიძულვილი. მათი საკულტო ნაგებობები, ხშირი თავდასხმის ობიექტი ხდებოდა, რასაც აკრიტიკებდა „ალ-კაიდა“. მოგვიანებით კი აღნიშნული გახდება „დაიშის“ სავიზიტო ბარათი, რომლის მიმდევრები დევნიდნენ შიიტებს მთელ მსოფლიოში აგზავნიდნენ ტერორისტ-თვითმკვლელების შიიტურ ობიექტებზე ლიბანში, ავღანეთში, ირანში და ბანგლადეშში.

„იქამდეც კი მივიდა საქმე, რომ პატიმარი შიიტები ითხოვდნენ, რომ ისინი სხვა კარავში გადაეყვანათ“,

კილომეტრში კუბის დედაქალაქიდან. ტერორიზმისთვის დაკავებულ პატიმრებს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან, მოკლებული ჰქონდათ საბაზისო კონსტიტუციური უფლებები, რომლებიც წარმოდგენილი იყო პატიმრებისთვის აშშ-ში და მიუხედავად პრეზიდენტების ბარაკ ობამასა და ჯო ბაიდენის დაპირებისა, ციხის დახურვაზე, ის კვლავ აგრძელებს არსებობას. უფლებადამცველი ორგანიზაციების პოზიციით გუანტანამოს ციხე არასამართლიანობის სიმბოლოა. 2025 წლის მაისისთვის ბანაკში იმყოფებოდა სულ 15 პატიმარი.

²⁹ მედრესე – სწორი ფორმაა **მადრასა** (არაბ.: **مدرسة**; ადგილი სადაც ასწავლიან) – მეორე ხარისხის მუსლიმური რელიგიურ-საგანმანათლებლო და სასწავლო დაწესებულება (დაწყებითი სკოლი მაქთაბის, არაბ.: **مكتبة** შემდეგ). ასრულებს საშუალო განათლების სკოლის და სასულიერო სემინარიის ფუნქციას. მის კურსდამთავრებულებს აქვთ უფლება ჩაირიცხონ უნივერსიტეტებში.

განაცხადა ალ-მაიაჰიმ, შემდეგ, როცა შიიტები აღარ დარჩნენ ის (ალ-ბადდადი) უკვე სუნიტებს ემუქრებოდა: „რას ეწევით? ლოცვაზე რატომ არ დადიხართ? მოკლე წვერს რატომ ატარებთ?“ (Callimachi, R., & Hassan, F. (2019, October 31). Abu Bakr al-Baghdadi, ISIS leader known for his brutality, is dead at 48).

დიდ საერთო კარვებში ერთდროულად განთავსებული იყო თითქმის 26000 პატიმარი. მოგვიანებით, ამერიკელმა სამხედროებმა აღიარეს, რომ ციხე დროდადრო ბოევიკების გადაბირების და გადამზადების ცენტრის როლს ასრულებდა. „ექსტრემისტები შეერივნენ ზომიერ პატიმრებს ყველა კომპლექსში“, დაწერა 2009 წლის პუბლიკაციაში „სამხედრო მიმოხილვა“ ვასილოს ტასიკასმა (Vasilios Tasikas), რომელიც იყო სანაპირო დაცვის ლეიტენანტი და პასუხისმგებელი იყო სამართლებრივ ოპერაციებზე ციხეში. მისი თქმით ბოევიკების და ერაყელი მოქალაქეების აღრევამ „გააღვივა აშოხება ქსელის შიგნით“.

ციხე ერთგვარი „საზაფხულო ბანაკი“ აღმოჩნდა ისლამისტებისთვის: ტერორისტულ დაჯგუფებათა ბევრი ლიდერი სწორედ Camp Bucca-ს ციხეში იჯდა და სწორედ აქ გადაიბირეს არაერთი მეამბოხე, გახადეს თანამზრახველი, მათ შორის ალ-ბადდადიც. ციხეში ყოფნისას იგი ხვდებოდა ბევრს, ვინც გამოდიოდა ახალი ერაყის რეჟიმის წინააღმდეგ და შედეგად უფრო მეტად ჩაეფლო მეამბოხეთა მოძრაობაში (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.). მან დაამყარა მნიშვნელოვანი კავშირები და დაუმეგობრდა ტერორისტული ქსელის წევრებს, რომლებსაც მართავდა „იორდანიელი

ყასაბი“ აბუ მუსაბ აზ-ზარკავი,³⁰ რომელმაც დააარსა AQI, დაჯგუფება, ცნობილი თავისი სისასტიკით, მძევლებისთვის თავების მოკვეთით და თავდასხმებით შიიტურ მეჩეთებსა და სკოლებზე.

ციხიდან გათავისუფლების შემდეგ, ISIS-ის მომავალი ლიდერი, როგორც აზ-ზარკავის მოწაფე, თანდათან გახდა რელიგიური მოძღვარი და ერაყის პროვინცია ანბარის ადგილობრივი ტერორისტული უჯრედების მრჩეველი.

მას შემდეგ, რაც აშშ-ის ძალებმა 2008 წელს, სერიოზული დარტყმები მიაყენეს AQI-ს, აზ-ზარკავის და დაჯგუფების სხვა ხელმძღვანელების განადგურებით, მას შემდეგ, რაც აშშ-ის დაზვერვამ ჩათვალა, რომ ორგანიზაცია ლიკვიდირებულია, გამოჩნდა „დაიშის“ პირველი ვარიანტი. ბოევიკებმა გამოაცხადეს „ერაყში ისლამური სახელმწიფოს“ (Islamic State of Iraq, ISI) შექმნა, რომლის საფარქვეშ გაერთიანდა AQI და სხვა ექსტრემისტული დაჯგუფებები.

აბუ ბაქრი გადაურჩა დაჭერას და როგორც კი 2010 წელს ერაყულმა და ამერიკულმა ძალებმა მოკლეს ISI-ის დაჯგუფების ორივე მეთაური, აბუ ბაქრი მოულოდნელად აღმოჩნდა ISI-ის ხელმძღვანელ პოზიციაზე (Warrick, J. (2019, October 27). Abu Bakr al-Baghdadi, extremist leader of Islamic State, dies at 48.).

2.2. აბუ ბაქრის ბიოგრაფიის „დაიშის“ ვერსია

ალტერნატიული და უფრო ვრცელი ბიოგრაფია, რომელიც შელამაზებული იყო „დაიშის“ პროპაგანდისტული აპარატის მიერ 2013 წლის ივლისში, იუწყება, რომ აბუ ბაქრს მინიჭებული ჰქონდა ბადდადის ისლამური უნივერსიტეტის (Islamic University in

³⁰ აბუ მუსაბ აზ-ზარკავი (ინგლ.: Abu Musab al-Zarqawi; არაბ.: أبو مصعب الزرقاوي; 1966–2006 წწ. ნამდვილი სახელი აჰმად ფადილ ან-ნაზალ ალ-ხალაილა (ინგლ.: Ahmad Fadeel al-Nazal al-Khalayleh) იორდანიელი ჯიჰადისტი, ტერორისტი.

Baghdad) ისლამის მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხი, სადაც მან დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია თაჯვიდში³¹ და გახდა თიქრიტის უნივერსიტეტის (Tikrit University) პროფესორი.

ამ ბიოგრაფიით იგი ყოფილა იმამი სხვადასხვა მეჩეთში, სამარააში, ბაღდადსა და ფალუჯაში, ხოლო 2003 წლის შემდეგ დააარსა „ჯამაათ ჯაიშ ას-სუნა“ (Jamaat Jaysh Ahl al Sunnah), რომელიც მოქმედებდა სამარააში, დიალაში, ბაღდადში და ხელმძღვანელობდა შარიათის საბჭოს 2004 წლის იანვრამდე, დაკავებამდე.

2006 წლის დასაწყისში, აბუ ბაქრის ჯგუფი მიუერთდა AQI-ს და სხვა ორგანიზაციებს, როგორც „მაჯლის აშ-შურა მუჯაჰიდინის“ (Mujahideen Shura Council) წევრი-დამაარსებელი, რომელიც იმავე წელს გახდა „ერაყის ისლამური სახელმწიფო“ (ISI). აბუ ბაქრი გახდა ISI-ის შურას და მისი შარიათის კომიტეტის (Sharia Committee) წევრი, აბუ უმარის გარდაცვალების მომენტში, 2010 წლის აპრილში და იყო მესამე კაცი ორგანიზაციაში, რომელიც კურირებდა სამხედრო ოპერაციებს ალ-ანბარში, ფალუჯაში, დიალაში, ბაღდადში და სამარააში (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*).

ISI-ში თავდაპირველად წამყვან როლს „ალ-კაიდა“ ასრულებდა. სწორედ აბუ ბაქრის ხელმძღვანელობის დროს მოხდა „ალ-კაიდასაგან“ და მისი ლიდერისგან – უსამა ბინ ლადინისაგან³² გამიჯვნა (Sheglovin, Y. (2016). *Thinking about Islamic State*).

გარდა იმისა, რომ აბუ ბაქრი კურაიშელთა ტომის წარმომადგენელი იყო, „დაიში“ ასევე ამტკიცებდა, რომ იგი აქტიური და ეფექტური მხედართმთავარი იყო, რომელსაც მიჰყავდა თავისი ჯარები ბრძოლაში და მიღებული ჰქონდა ჭრილობები. თუმცა, როგორც თვლის რიჩარდ ბარეტი (Richard Barrett)³³ ეს ნაკლებად სავარაუდოა. გარდა იმისა, რომ აბუ ბაქრს საერთოდ არ ჰქონდა სამხედრო განათლება და გამოცდილება, ის ზრუნავდა თავის უსაფრთხოებაზე და მის გამოჩენამდე ქალაქ მოსულის მეჩეთში, 2014 წლის ივნისში, ბევრმა არც კი იცოდა თუ როგორ გამოიყურებოდა ის (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*). აბუ ბაქრის ადგილმდებარეობა ხშირად უცნობი იყო, მაგრამ ითვლებოდა, რომ ის ხელმძღვანელობდა „დაიშს“ არ-რაკადან და დროს ატარებდა მოსულში.

³¹ თაჯვიდი (არაბ.: تاجويد; რომანიზ.: Tajweed) ყურანის ორთოეპიკური წაკითხვის წესი და მისი შესაბამისი დისციპლინა (ილმ ათ-თაჯვიდი), რომლის მეშვეობით მიიღწევა ყურანის სწორი წაკითხვა, რაც გამორიცხავს აზრობრივი მნიშვნელობის დამახინჯებას. ასევე ნიშნავს ორატორულ ხელოვნებას, დიქციას.

³² უსამა ბინ მუჰამად ბინ ავად ბინ ლადინი/ლადენი (არაბ.: أسامة بن محمد بن عوض بن لادن; ინგლ.: Usama bin Mohammed bin Awad bin Laden; დაბ. 1957 წლის 10 მარტს, არ-რიადში, საუდის არაბეთი, მოკლული 2011 წლის 2 მაისს, აბოთაბადში, პაკისტანი). N 1 საერთაშორისო ტერორისტი, ისლამისტური ტერორისტული ორგანიზაცია „ალ-კაიდას“ დამაარსებელი, რომელმაც აიღო პასუხისმგებლობა 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტებზე აშშ-ში, 1998 წელს აფრიკაში აშშ-ის საელჩოების აფეთქებაში და არაერთ სხვა თავდასხმაში სამხედრო და სამოქალაქო სამიზნეებზე მთელ მსოფლიოში. წარმოშობით იყო მდიდარი ოჯახიდან, რომელიც ეკუთვნოდა იემენურ ტომ ქინდას.

³³ რიჩარდ ბარეტი (Richard Barrett) – ყოფილი ბრიტანელი დიპლომატი და დაზვერვის ოფიცერი, სადაზვერვო სამსახურ MI6-ის გლობალური ანტიტერორისტული განყოფილების ყოფილი დირექტორი. 2004–2013 წლებში იყო გაეროს Al-Qaida/Taliban-ის მონიტორინგის ჯგუფის კოორდინატორი, ამჟამად კი Global Strategy Network-ის ხელმძღვანელია და The Soufan Group-ის უფროსი მრჩეველია.

მსოფლიოს ერთ-ერთი ყველაზე სასტიკი ტერორისტი ლიდერი უკიდურესად დისციპლინირებული ადამიანი იყო. ამასთან ერთად პარანოიით იყო შეპყრობილი, პრაქტიკულად უცხო არავის იკარებდა და ენდობოდა მხოლოდ თანამოაზრეთა ძალიან ვიწრო ჯგუფს, რომელთა უმრავლესობა, როგორც ვთქვით, Camp Bucca-ს ციხეში გაიგნო. „ისლამური სახელმწიფოს“ ერთ-ერთი ყოფილი მებრძოლის განცხადებით, რომელთან გასაუბრება Newsweek-ის ჟურნალისტებმა მოახერხეს, ალ-ბადდადი, მხოლოდ მაღალი რანგის მებრძოლებს ეცნობოდა (Sheglovin, Y. (2016). *Thinking about Islamic State*).

მისი მოწინააღმდეგეები სადავოდ ხდიან არა მარტო მის აკადემიურ ან რელიგიურ კვალიფიკაციას, არამედ აცხადებენ, რომ ის არ იყო კურაიშელთა ჭეშმარიტი წევრი და, შესაბამისად, არ იყო მოციქულ მუჰამადის შთამომავალი, რაც მისი ხალიფობის ეჭვის ქვეშ დაყენების საწინდარს ქმნიდა. ამას გარდა ნათქვამი იყო, რომ 2003–2006 წლებში, იმის მაგივრად, რომ ყოფილიყო AQI-ს აქტიური წევრი, აბუ ბაქრი დამასკოში, უსაფრთხო ადგილას

ცხოვრობდა, ერაყის სამოქალაქო ომიდან მოშორებით. ხოლო როცა დაბრუნდა ერაყში, წინააღმდეგობას შეუერთდა თავისი სიძის მეშვეობით, რომელიც იყო იმ ჯგუფის აქტიური წევრი, რომელიც გახდა ISI-ის ნაწილი და შეჭვიცა ერთგულება აბუ უმარს. მალე ის დააკავეს და გათავისუფლების შემდეგ ასრულებდა სწორედ ზემოთ ხსენებულ „საფოსტო ყუთის“ როლს (Barret, R. (2014, November). *Islamic State. The Soufan Group*).

ექვეგარეშეა, სიმართლე სადღაც ამ ურთიერთ-საწინააღმდეგო ვერსიებს შორის არის. მაგრამ ერთი რამის თქმა დანამდვილებით შეიძლება, რომ ორგანიზაციის მეთაურად დანიშვნის დღიდან აბუ ბაქრმა გააძლიერა და გაამყარა თავისი ავტორიტეტი და კონტროლი. მას ჰყავდა მოწინააღმდეგეები, რომლებიც მოკლეს, ხოლო ხელმძღვანელი თანამდებობები დაიკავეს მისმა მომხრეებმა. საკუთარი თავის ხალიფად გამოცხადებით (ტერორისტების აზრით), ის გახდა არა მარტო „დაიშის“, არამედ მსოფლიოს სხვა სალაფიური (სალაფიტური)³⁴ ჯგუფებისა და თეორიულად ყველა მუსლიმის ლიდერი.

³⁴ **სალაფია/სალაფიზმის მიმდევრები** (არაბ.: **السلفية**; რომანიზ.: as-Salafiyya; ინგლ.: Salafi movement/ Salafism – წინაპარი, წინამორბედები) – მოძრაობა სუნიტურ ისლამში, რომელიც მოუწოდებს მუსლიმებს გაიზიარონ მართლმორწმუნე წინაპრების, ადრინდელი მუსლიმური თემის ცხოვრების წესი და რწმენა. ისინი გამოდიან ნებისმიერი სიახლის წინააღმდეგ, რომელმაც „დააბინძურა“ ისლამი, დაწყებული ყურანის განმარტებების მეთოდებით, დამთავრებული მუსლიმურ სამყაროში დასავლეთთან კონტაქტების შედეგად შემოტანილი სიახლეებით. სალაფიტებისთვის არსებობს ერთი აბსოლუტური ქვეყნის ნიმუში – წინასწარმეტყველ მუჰამადისა და მისი მიმდევრების ქმედებები პირველ სამ თაობაში. ამ ადრეული ისლამური ერთობის ადათ-წესები, რომელსაც სალაფიტები ისლამის „ოქროს ეპოქას“ უწოდებენ, აყალიბებს მათ იდეოლოგიას. სალაფიზმი დღესაც იცავს ადრეული ისლამის მემკვიდრეობას. მათ იდეოლოგიაში შერწყმულია უკიდურესად კონსერვატიული ისლამის მოაზროვნეთა სწავლებების ცალკეული ფრაგმენტები. სალაფიტების მთავარი იდეოლოგიური ორიენტურია **ვაჰაბიტების** სწავლებები, ცნობილი თავისი იმეცაცრით და უკომპრომისო ბუნებით. **ვაჰაბია/ვაჰაბიზმი** (არაბ.: **الوهابية**; ტრანსლიტ.: ალ-ვაჰაბია; ინგლ.: Wahhabism) – სუნიტურ ისლამში რელიგიური პოლიტიკური მიმდინარეობა, რომელიც ჩამოყალიბდა XVIII საუკუნეში. მოძრაობას ეწოდა **მუჰამად იბნ აბდ ალ-ვაჰაბ ათ-თამიმის** (ინგლ.: Muhammad ibn Abd al-Wahhab at-Tamimi; 1699/1703–1792 წწ.) სახელი, რომელიც თავის მხრივ იყო **თაკი ად-დინ იბნ თამიას** (ინგლ.: Taqi ad-Din Ahmad Ibn Taymiyyah, 1263–1328 წწ.) მიმდევარი, სირიელი არაბი თეოლოგის, მოსამართლის, ფილოსოფოსის, ეკონომისტის, „სიახლეების“ კრიტიკოსის რელიგიაში. ალ-ვაჰაბი თვლიდა, რომ ჭეშმარიტი ისლამი არსებობდა მხოლოდ წინასწარმეტყველ მუჰამადის მიმდევართა პირველი სამი თაობის „ას-სალაფ ას-სალიჰუნ“ (არაბ.: **السلف الصالحون** – წმინდანი წინამორბედები/წინაპრები, VII–IX სს.) დროს და ეწინააღმდეგებოდა ყველა გარედან შემოტანილ „ბიდას“ (არაბ.: **بدعة**; ინგლ.:

მისი პოზიცია რასაკვირველია სადავო გახადა თითქმის ყველამ, მაგრამ „ალ-კაიდამაც“ აღიარა მოძრაობის მიღწევები და ვერ შეძლო მისი განსჯა, რჯულგანდგომილური გაგებით, ვინაიდან ISI-ის მიზნები ზუსტად ემთხვეოდა მათ საკუთარ მიწრაფებებს (Barret, R. (2014, November). *Islamic State. The Soufan Group.*).

2011 წლიდან მოყოლებული „არაბული გაზაფხული“³⁵ ამხობდა ლიდერებს და იწვევდა კონფლიქტების პროვოცირებას ახლო აღმოსავლეთში. აბუ ბაქრს, ამ ქაოსმა და ომმა მისცა ის, რასაც მისი ჯგუფი ყველაზე მეტად საჭიროებდა: ახალი საქმეები და ახალწვეულების და შეიარაღების ახალი უწყვეტი ნაკადი.

ჯობი უორიკს უწერია, რომ 2011 წლის ბოლოს აბუ ბაქრმა გაგზავნა სანდო ხალხი სირიაში, რომ ჩამოყალიბდეს ისლამისტური დაჯგუფება „ჯაბჰათ ან-ნუსრა“, რომელზეც ზემოთ ვწერდით. მაგრამ 2013 წელს ახალი განშტოების კონტროლი რთული აღმოჩნდა და იგი თვითონ ჩაეფლო ომში (Warrick, J. (2019, October 27). Abu Bakr al-Baghdadi, extremist leader of Islamic State, dies at 48.). დაპირისპირებამ ალ-ბაღდადის ხალხსა და „ჯაბჰათ ან-ნუსრას“ შორის, რომელიც „ალ-კაიდას“ განშტოება იყო, მრავალი წელი გაგრძელდა და განსაკუთრებით გამწვავდა,

როცა 2014 წელს მოკლეს აბუ ბაქრის უახლოესი მოკავშირე, ვისაც ყველაზე მეტად ენდობოდა, ზემოხსენებული ჰაჯი ბაქრი, რომელსაც „ისლამური სახელმწიფოს პრინცის“ ტიტულს პირდებოდა. N 1 ტერორისტისთვის ეს ძალიან მძიმე დარტყმა იყო. ჰაჯი ბაქრის მკვლელობა, როგორც ზემოთ ვახსენეთ, ერთ-ერთი ვერსიით, სწორედ „ჯაბჰათ ან-ნუსრას“ წევრებმა განახორციელეს, რამაც ამ ორ ტერორისტულ ორგანიზაციას შორის კიდევ უფრო გაამწვავა კონფლიქტი.

ISI-ს ლიდერად დანიშნვის შემდეგ აბუ ბაქრი, უსამა ბინ ლადინის მკვლელობის ფაქტს გამოეხმაურა, მსოფლიოს N 1 ტერორისტის მადიდებელი განცხადებით (QI.B.8.01), დაიმუქრა სისხლისღვრის, ნგრევის მოწყობით, შიშის დათესვით. ბინ ლადინის გარდაცვალებიდან სამი დღის შემდეგ, აბუ ბაქრმა აიღო პასუხისმგებლობა ერაცის ქალაქ ალ-ჰილას ტერაქტზე, რის შედეგად გარდაიცვალა 24 და დაშავდა 72 პოლიციელი. მანამდე ISI-მა აიღო პასუხისმგებლობა კიდევ 23 ტერაქტზე, რომელიც მოხდა ბაღდადიდან სამხრეთით 2011 წლის 26 მარტი – 16 აპრილის პერიოდში. 2011 წლის 15 აგვისტოს, ერაცის მოსულში დაიწყო აფეთქებების სერია, შესრულებული ტერორისტი თვითმკვლელების მიერ და გამოიწვია 70 ადამიანის გარდაცვალება. 2011 წლის 19

Bid'ah – სიახლე, ერესი). სალაფიზმის მიმდევრებს ვაჰაბიტებსაც უწოდებენ, მაგრამ თავად სალაფიტები ამას არაკორექტულად თვლიან. ტერმინები სალაფიზმი და ვაჰაბიზმი ხშირად გამოიყენება როგორც ურთიერთშენაცვალებადი.

³⁵ არაბული გაზაფხული (არაბ.: الربيع العربي; ტრანსლიტ.: არ-რაბი ალ-არაბი; ინგლ.: The Arab Spring) – პროტესტების და აჯანყებების ტალღა არაბულ სამყაროში. რევოლუციები მოხდა თუნისში, ეგვიპტეში, იემენში, ლიბიაში, სირიაში, ბაჰრეინში, ალჟირში, ერაცში, იორდანიაში, მაროკოში, ომანში, ქუვეითში, ლიბანში, მავრიტანიაში, საუდის არაბეთში, სუდანში, ჯიბუთიში და დასავლეთ საჰარაში, იყო შეტაკებები ისრაელის საზღვართან. ყველაფერი დაიწყო 2011 წლის 4 იანვარს, თუნისელი ხილით მოვაჭრე მუჰამად ბუაზიზის თვითმკვლელობით (თავი დაიწვა), პოლიციის კორუფციის და სასტიკი მოპყრობის გამო, რამაც დასაბამი მისცა მასობრივ აჯანყებას თუნისში, გადაზრდილს რევოლუციაში. ძირითადი ლოზუნგი იყო „ხალხს სურს რეჟიმის დაცემა“.

ავგისტოს ISI-მა, აბუ-ბაქრის ხელმძღვანელობით თავის ვებგვერდზე გამოაცხადა, რომ უსამა ბინ ლადინის მკვლელობის გამო შურს იძიებს და მოაწყობს 100 ტერაქტს მთელი ერაყის ტერიტორიაზე. განცხადებაში იყო გაფრთხილება, რომ ამ კამპანიის პერიოდში განხორციელდება აფეთქებები, თავდასხმები, იარაღის გამოყენებით აქციები ერაყის ყველა სოფელსა და ქალაქში (United Nations Security Council. (2021, January 10)).

„ისლამური სახელმწიფო“ გახდა ეფექტური საბრძოლო მანქანა, თანდათანობით იპყრობდა და იკავებდა სულ უფრო მეტ ტერიტორიას, რომლებზეც მკაცრ რელიგიურ კანონებს აწესებდა, დევნიდა მოსახლეობას, დაუმორჩილებლობის შემთხვევაში კი აწყობდა საჯარო სიკვდილით დასჯას, გამათრახებას, კიდურების ამპუტაციას, ამ დროს კი მისი მებრძოლები ემზადებოდნენ ექსპანსიისთვის სირიასა და ერაყში.

2014 წლის გაზაფხულის ბოლოს ერაყში შეჭრის შემდეგ, ტერორისტები უკვე აკონტროლებდნენ ერაყის მესამედს, მათ შორის ერაყის სიდიდით მეორე ქალაქს, ბადადიდან 560 კმ-ში მდებარე მოსულს. ამასთანავე, დაჯგუფების აქტივები მოიცავდა არა მარტო უძრავ ქონებას, არამედ ნავთობის საბადოებს, სამხედრო ბაზებს, უნივერსიტეტებს და ასობით მილიონობით აშშ დოლარს. თვალის დახამხამებაში ISIS-ი გადაიქცა ყველა დროის ყველაზე მდიდარ და შეიარაღებულ ტერორისტულ დაჯგუფებად მსოფლიოში.

გამარჯვებული ალ-ბადადი შევიდა მოსულის ცნობილ დიდ მეჩეთ ან-ნურში,³⁶ რათა გამოეცხადებინა ახალი „ისლამური სახალიფოს“ შექმნისი, როგორც „ხალიფა იბრაჰიმის“ ხელმძღვანელობით (Al Jazeera. (2019, October 27). Who was ISIL's self-proclaimed leader Abu Bakr al-Baghdadi?). გადაღებაზე ნების დართვით, წვერიანი, ცოტა ჭარბწონიანი მამაკაცი ავიდა მინბარზე³⁷ რათა მიელოცა თავისი მიმდევრებისთვის ახალი თავის დაწყება კაცობრიობის ისტორიაში: „თქვენ დაიპყრობთ რომს და მთელი მსოფლიოს დაეუფლებით“.

მაგრამ „სახალიფოს“ არსებობა აღმოჩნდა ხანმოკლე. დაჯგუფების მიერ ძალადობის შოკისმომგვრელმა გამოვლინებამ, ტერორისტული კამპანიასთან ერთად დასავლეთის წინააღმდეგ, გახდა შესაძლებელი საერთაშორისო ძალისხმევის გამყარებას, რის შედეგად „დაიში“ გააგდეს მისი საყრდენი ადგილებიდან და გაანადგურეს, თუმცა საბოლოოდ არა (Warrick, J. (2019, October 27). Abu Bakr al-Baghdadi, extremist leader of Islamic State, dies at 48.).

3. მეორე დონის ხელმძღვანელობა

მართალია ISIS-ი იყო ცენტრალიზებული და დისციპლინირებული ორგანიზაცია, მისი სიდიდიდან და ტერიტორიებიდან გამომდინარე, რომელსაც კონტროლი სჭირდებოდა, აუცილებელი იყო უფლებამოსილებების დელეგირება. აბუ ბაქრს ჰყავდა ორი

³⁶ დიდი მეჩეთი ან-ნური (არაბ.: جامع النوري; ინგლ.: Great Mosque of al-Nuri) – აშენდა XII საუკუნეში და მიიღო ზედმეტი სახელი „ალ-ჰადბაა“ (არაბ.: الحادباء – კუზიანი), მისი დახრილი მინარეთის გამო. 2019 წლის დეკემბერში, დაიწყო მუშაობა მეჩეთის რეკონსტრუქციისათვის, რომელიც თითქმის დაინგრა „დაიშთან“ 2017 წელს მძიმე საბრძოლო შეტაკებების შედეგად. 2018 წლის აპრილში საამიროებმა განაცხადეს, რომ პროექტს დააფინანსებს UNESCO და მეჩეთის აღდგენისათვის გამოიყო 50 მლნ. აშშ დოლარი.

³⁷ მინბარი (არაბ.: منبر – ტრიბუნა, კათედრა) – ადგილი მეჩეთში, საიდანაც იმამი კითხულობს ქადაგებას.

მოადგილე: აბუ მუსლიმ ათ-თურქმანი,³⁸ რომელიც 2015 წლის 18 აგვისტოს ამერიკული დრონის³⁹ მიერ მკვლელობამდე, კურირებდა „დაიშ“ ერაცში და იყო მეორე ადამიანი ორგანიზაციაში (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.); და მეორე მოადგილე აბუ ალი ალ-ანზარი,⁴⁰ რომელიც ათ-თურქმანის მსგავსად კურირებდა ოპერაციებს სირიაში. ორივე მოადგილე იყო ერაცელი ბაასისტი, ეროვნებით თურქმენები. ალ-ანზარიც ამერიკელებმა მოკლეს დაკავების მცდელობისას 2016 წლის 25 მარტს.

აბუ მუსლიმ ათ-თურქმანი წარმოშობით იყო თალაფარიდან (ნაინავას პროვინცია, 50 კმ-ში მოსულიდან), ტერორისტულ აქტივობამდე მუშაობდა სპეცდანიშნულების რაზმის უფროს ოფიცრად და სამხედრო დაზვერვის თანამშრომლად. იყო ერთგული Ba'athist-ი, დაახლოებული სადამ ჰუსეინთან და იზაათ ად-დურისთან, რის გამოც აშშ-ის ოპერაციის შემდეგ 2003 წელს დააპატიმრეს.

აბუ ალი ალ-ანზარი როგორც ვარაუდობენ იყო ჩრდილოეთ ერაციდან, მოსულის შემოგარენიდან. ითვლება, რომ 2003 წლამდე იგი ფიზიკის მასწავლებელი და ბაასის პარტიის აქტივისტი იყო. 2003 წლის შემდეგ ცოტა ხნით ირიცხებოდა Ansar al-Islam-ის ორგანიზაციაში, რომელსაც ხელმძღვანელობდა აბუ მუსაბ აზ-ზარკავი. „დაიშის“ ყოფილი წევრის სიტყვებით, აბუ ალი ასევე იყო შურას წევრი.

მან დანიშნა აბუ იაჰია ალ-ირაკი (Abu Yahya al Iraqi), რომელიც მუდმივად იმყოფებოდა აბუ ბაქრთან, დამაკავშირებელ რგოლად მათ შორის (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.). აბუ იაჰია ალ-ირაკი, ცნობილი ასევე როგორც იად ჰამიდ მაჰლ ალ-ჯუმაილი (Iyad Hamed Mahl al-Jumaily), იყო „დაიშის“ მაღალი რანგის ფიგურა და შეასრულა საკვანძო როლი ალ-ბაღდადის უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში და ასევე თვალს ადევნებდა უსაფრთხოების საკითხებს სირიასა და ერაცში (U.S. Department of State. (2017, August 17). State Department terrorist designations of Ahmad Alkhalid and Abu Yahya al-Iraqi.).

3.1. საბჭოები

აბუ ბაქრი და ორი მისი მრჩეველი საერთო სტრატეგიულ მიზნებს ადგენდნენ, რომლებიც იერარქიის მიხედვით გადაეცემოდა, თანაც ყოველ ქვედა დონეს გააჩნდა გარკვეული ავტონომიის ხარისხი. ეს განსაკუთრებით საინტერესოა სამხედრო ოპერაციებთან მიმართებით, როდესაც ადგილობრივმა მეთაურმა იცის, სად უნდა შეუტოს ან ვის, მაგრამ ზუსტი დრო და მეთოდი მისი შეხედულებისამებრ ხორციელდება. ამ სისტემამ დელეგირებული უფლებამოსილებების შესაძლებლობა მისცა „ისლამურ სახელმწიფოს“ ემოქმედა ბევრ ფრონტზე ერთდროულად,

³⁸ აბუ მუსლიმ ათ-თურქმანი (არაბ.: أبو مسلم التركماني; ინგლ.: Abu Muslim al Turkmani), იგივე ფადილ აჰმად აბდალაჰ ალ-ჰაიალი (არაბ.: فاضل احمد عبدالله الحياالي; ინგლ.: Fadel Ahmed Abdullah al-Hiyali), ან აბუ მუთაზ ალ-კურაში (არაბ.: أبو معتز القرشي; ინგლ.: Abu Mutaz al-Qurashi). მოკლეს 2015 წლის 18 აგვისტოს.

³⁹ უპილოტო საბრძოლო საფრენი აპარატი (ინგლ.: Unmanned Combat Aerial Vehicle, UAV; სასაუბროდ უწოდებენ „უპილოტოს“ ან „საბრძოლო დრონს“ (ინგლ.: Combat Drone), მოდის ინგლისურიდან Drone – მამალი ფუტკარი)

⁴⁰ აბუ ალი ალ-ანზარი (არაბ.: أبو علي الأنباري; ინგლ.: Abu Ali al-Anbari, 1957/59 – 2016 წწ.), იგივე აბდ არ-რაჰმან მუსტაფა ალ-კადული (არაბ.: عبدالرحمن مصطفى القادولي; ინგლ.: Abdulrahman Mustafa al-Qaduli), ან აბუ ალა ალ-აფრი (არაბ.: أبو علاء العفري; ინგლ.: Abu Ala al-Afri), ან აბუ ალი კურდაშ ათ-თურქმანი (არაბ.: أبو علي قرداش التركماني; ინგლ.: Abu Ali Qurdash al-Turkmani).

როგორც ადმინისტრაციულ, ისე სამხედრო თვალ-საზრისითაც.

მაგალითად, ორკვირიან პერიოდში, რომელიც მოიცავდა 2014 წლის ივლისის დასასრულს და აგვისტოს დასაწყისს, შეტევა ამოქმედდა როგორც ერაყის არმიის, ქურთული პეშმერგას,⁴¹ სირიის არმიის, ისე სირიის ოპოზიციის წინააღმდეგ პარალელურად (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.).

საბჭოები პასუხისმგებელი იყო ISIS-ის სამხედრო და ადმინისტრაციულ ორგანიზაციაზე, კონსულტაციას უწევდა აბუ ბაქრს და აკონტროლებდა სტრატეგიულ დაგეგმარებას, სამხედრო ოპერაციებს და სამოქალაქო ადმინისტრაციას.

„შურას (საკონსულტაციო) საბჭო“ (არაბ.: مجلس الشورى; ტრანსლიტ.: მაჯლის აშ-შურა; ინგლ.: Shura Council) იყო უმაღლესი ორგანო და თეორიულად ნიშნავდა აბუ ბაქრს და ჰქონდა ხალიფას მოხსნის უფლება, თუ ის არ შეასრულებდა თავის მოვალეობებს შარიათის პრინციპების შესაბამისად. როგორც წერს კამერონ გლინი (Cameron Glenn), შურას საბჭოს ხელმძღვანელობდა აბუ არქან ალ-ამირი (არაბ.: ابو ارکان العامري; ინგლ.: Abu Arkan al Ameri), რომელიც შედგებოდა ბაასის პარტიასთან დაკავშირებული 10/11 ერაყელი წევრისგან (Glenn, C. (2015, September 28). *Al Qaeda v ISIS: Leaders & structure*.). შურას საბჭო პასუხისმგებელი იყო აბუ ბაქრის მითითებების გადაცემაზე მმართველობის მთელ ქსელზე. იგი იღებდა გადაწყვეტილებებს კანონებთან დაკავშირებით და ჰქონდა დუბლირებული ფუნქცია შარიათის საბჭოსთან, რომელიც იღებდა

გადაწყვეტილებებს რელიგიურ საკითხებზე (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.).

შესამღებელია აბუ მუსლიმ ათ-თურქმანი და აბუ ალი ან-ანბარი იყვნენ შურას წევრები, როგორც ამრ ალ-აბსი აშ-შამი (Amru al Absi al Shami), იგივე აბუ ალ-ათირი (Abu al Athir), ან მედიაზე პასუხისმგებელი და „დაიშის“ ოფიციალური წარმომადგენელი, პრეს-მდივანი - აბუ მუჰამად ალ-ადნან აშ-შამი (არაბ.: ابو محمد العناني الشامي; ინგლ.: Abu Muhammad al-Adnani al-Shami), იგივე ტაჰა სუბჰი ფალაჰა (Taha Subhi Falaha) (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.).

გლინმა, ასევე შურას საბჭოს წევრად მიუთითა ჯიჰადისტი თარხან ბათირაშვილი, იგივე აბუ უმარ ალ-შიშანი (არაბ.: ابو عمر الشيشاني; ინგლ.: Abu Omar al-Shishani), რომელსაც მოგვიანებით დაუბრუნდებით (Glenn, C. (2015, September 28). *Al Qaeda v ISIS: Leaders & structure*.).

„შარიათის საბჭო“ (არაბ.: مجلس الشريعة; ტრანსლიტ.: მაჯლის აშ-შარია; ინგლ.: Sharia Council) იმყოფებოდა უშუალოდ აბუ ბაქრის კონტროლის ქვეშ და წარმოადგენდა IS-ის ყველაზე ძლევამოსილ ორგანოს, შედგებოდა ექვსი წევრისგან. მის მოვალეობებში შედიოდა ხალიფას არჩევა და ადმინისტრაციის სხვა განყოფილებების მიერ შარიათის კანონების უზრუნველყოფის შესრულება. შარიათის კომისიებს ხელმძღვანელობდა აბუ მუჰამად ალ-ანი (Abu Mohammed al Aani), იგი პასუხისმგებელი იყო ორგანიზაციულ დისციპლინაზე, წესების დადგენასა და დანაშაულის განსაზღვრაზე და დასჯაზე, ზედამხედველობდა შარიათის პოლიციას, სასა-

⁴¹ პეშმერგა (ინგლ.: Peshmerga; ქურთ.: Pêşmerge; pêş-წინ, merg-სიკვდილი, e-ყოფნა, ანუ სიტყვასიტყვით – „ისინი ვიცნ სიკვდილს თვალებში ჩახედეს“) – ერაყის ქურთისტანის სამხედრო შეიარაღებული ძალები.

მართლოებს და იდეოლოგიურ პროპაგანდას (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*).

როგორც თავის ცნობილ წიგნში *The Caliphate at War*, პროფესორი აჰმად ჰაშიმი (Ahmed S. Hashim) წერს, თავდაპირველად, აბუ ბაქრის მოადგილე, **აბუ ალი ალ-ანბარი** იყო პასუხისმგებელი უშიშროებაზე და სასულიერო ხელმძღვანელობაზე, მაგრამ შემდგომ შარიათის საბჭოს ხელმძღვანელობს ზემოხსენებული ალ-ანი (Hashim, A. S. (2018). *The caliphate at war: The ideological, organizational and military innovations of Islamic State*).

რელიგიური რიტუალების შესრულებაში იძულება, „ისლამური სახელმწიფოს“ მართვის ინსტრუმენტის საქციელში იდო, რომლის ერთ-ერთი პირველი ამოცანა შარიათის პოლიციის ძალების შექმნა და შესაბამისად, რელიგიური წესების დაცვაზე ზედამხედველობა იყო. იგი განცალკავებული იყო სამოქალაქო პოლიციის ჩვეულებრივი ძალებისაგან. მაგრამ შარიათის სასამართლოებს არა მარტო რელიგიურ დარღვევებთან ჰქონდა საქმე, შესაძლებელი იყო საჩივრების შეტანა სავარაუდო სამართალდამრღვევებზე, სამოქალაქო ან რელიგიური პირების მხრიდან. თავისი ლეგიტიმურობის გასამყარებლად, „დაიში“ მიმართა მხარდაჭერისთვის სხვა ქვეყნების რელიგიის სპეციალისტებს, ღვთისმეტყველებს და როგორც ცნობილია, ამისთვის დაიქირავა საუდელი ოფიცერი **ბანდარ ბინ შაალანი** (Bandar bin Sha'alan) პატივსაცემი მქადაგებლების მოწვევისათვის (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*).

„დაიში“ ფლობდა ტოტალიტარიზმის მრავალ ნიშანს, მათ შორის ნულოვან შემწყნარებლობას სხვა აზრის გამოხატვასთან მიმართებით. შესაბამისად,

„უსაფრთხოების და დაზვერვის საბჭო“ (Security and Intelligence Council), რომელიც პასუხისმგებელი იყო აბუ ბაქრის მოწინააღმდეგეების მოშორებაზე და რაიმე შეთქმულების ჩაშლაზე, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა მისი ფიზიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის.

უშიშროების საბჭოს ჰქონდა განყოფილებათა ქსელი მთელი „დაიშის“ ტერიტორიაზე. აჰმად ჰაშიმის მსგავსად, ბარეტიც თვლის, რომ ამ საბჭოს ხელმძღვანელი იყო აბუ ალი ალ-ანბარიც. უშიშროებისა და დაზვერვის საბჭოში შედიოდა 20 ადამიანი და გაფართოვდა აბუ საფან არ-რიფაის (არაბ.: **أبو صفوان الرفاعي**; ინგლ.: Abu Safwan al Rifai) ხელმძღვანელობის დროს, რომელიც სხვადასხვა საშუალებით იცილებდა ნებისმიერ საფრთხეს.

კიდევ ერთი, **„სამხედრო საბჭო“** (Military Council) აწარმოებდა კამპანიას, რომ დაეპყრო ახალი ტერიტორიები და დაეცვა უკვე დაკავებული. ამაში მას ეხმარებოდა **„პროვინციების საბჭო“** (Provincial Council), რომელიც ყურადღებას აქცევდა სამოქალაქო ადმინისტრაციას 18 პროვინციაში. ამას გარდა არსებობდა **„ფინანსური საბჭო“** (Finance Council), **„მედია საბჭო“** (Media Council) და საბჭო, რომელიც ზრუნავდა ბოევიკებზე და მის ოჯახებზე.

„სამხედრო საბჭოს“ ხელმძღვანელი იყო **აბუ აჰმად ალ-ალვანი** (არაბ.: **أبو أحمد العوانى**; ინგლ.: Abu Ahmad al Alwani), იგივე ვალიდ ჯასიმ მუჰამად ალ-ალვანი (Waleed Jasem Mohammed al Alwani), ერაყელი, სადამ ჰუსეინის არმიის ყოფილი პოლკოვნიკი და ბაასისტი. ადრე იყო საბჭოს აპარატის ხელმძღვანელი და დიალას პროვინციაზე პასუხისმგებელი. ბრიტანული გამოცემა *The Sun*-ის თანახმად

ავიადარტემის დროს მოკლეს 2014 წლის ბოლოს, თუმცა მისი გარდაცვალება არ დაადასტურა არც აშშ-ის სპეცსამსახურებმა, არც ისლამისტებმა.

სამხედრო საბჭოს კიდევ ერთი მეთაური, თუ გავითვალისწინებთ მის წევრობას შურას საბჭოში, იყო **აბუ მუჰანად ას-სუვაიდავი** (არაბ.: **أبو محمد السويدي**; ინგლ.: Abu Muhannad al-Suwaydawi), იგივე ადნან ლატიფ ჰამად ას-სუვაიდავი ად-დულაიმი (Adnan Latif Hamid al-Suwaydawi al-Dulaymi), ასევე ცნობილი როგორც **აბუ აიმან ალ-ირაკი** (Abu Ayman al Iraqi), ყოფილი ლეიტენანტი, ერაყის სამხედრო ჰაერსაწინააღმდეგო დაზვერვის პოლკოვნიკი და იზაათ ად-დურის ბაასისტებთან დაახლოებული პირი. 2007–2010 წლებში იგი დაპატიმრებული ჰყავდათ ამერიკელებს. 2014 წლის დასაწყისში აბუ აიმანი ხელმძღვანელობდა ოპერაციებს დასავლეთ სირიაში და რაღაც მომენტში „დაიშის“ ალ-ანბარის გუბერნატორიც იყო. მას გააჩნდა პათოლოგი მოძალადის რეპუტაცია (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*).

ჯიჰადისტები ხშირად არქმევდნენ თავის სამხედრო შეტევებს დაღუპული თანამებრძოლების სახელებს, ამიტომ მაგ., 2015 წლის მაისში „დაიშმა“ ფართომასშტაბიან შეტევას არ-რამადიზე, უწოდა ას-სუვაიდავის სახელი, რომელიც მოკლეს ავიადარტემის დროს 2014 წლის 8 ნოემბერს. როგორც აღნიშნულია Daily Beast-ში, ას-სუვაიდავი შეცვალა ISIS-ის მაღალი რანგის პირმა აბუ ალი ალ-ანბარიმ (Hassan, H., & Weiss, M. (2016, April 15). Everything we knew about this ISIS mastermind was wrong.).

მოკლედ რომ დავუბრუნდეთ აბუ აჰმად ალ-ალვანის, სამხედრო საბჭოს ხელმძღვანელს, მის მემკვიდრედ, სამხედრო შტაბის მეთაურად, დაინიშნა

აბუ უმარ ალ-შიშანი, საქართველოს არმიის ყოფილი სერჟანტი, დაბადებული 1986 წელს სოფ. ბირკიანში, პანკისის ხეობაში. მამით ფშავი და დედით ქისტის ბათირაშვილი, სამხედრო კარიერას საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში ცდილობდა. 2008 წლის აგვისტოს ომში, სერჟანტის ჩინით, მზვერავთა და-ნაყოფთან ერთად, ფრონტის წინა ხაზზე რუსების წინააღმდეგ იბრძოდა.

თარხანის ცხოვრება რადიკალურად შეიცვალა 2010 წელს, როცა ტუბერკულოზის დიაგნოზი დაუსვეს და არმია მისთვის დასრულდა. იმავე წელს, ბათირაშვილი იარაღის უკანონო შენახვის ბრალდებით დააპატიმრეს. ციხიდან გამოსვლისთანავე ბათირაშვილმა საქართველო დატოვა, მცირე ხნით, თურქეთში, ეგვიპტესა და იემენში იხეტიალა, 2012 წლის მარტში კი სირიაში აღმოჩნდა. ფულის გამო დაწყებულმა ბრძოლამ, თარხანი, სულ მალე, ერთ-ერთ ყველაზე სასტიკ და საშიშ ისლამისტად და ჯიჰადისტად აქცია. ახალი კარიერული კიბე ამჯერად „ისლამურ სახელმწიფოში“ დაიწყო, სადაც ორ წელიწადში „ომის მინისტრი“ „ქლავი გენერალი“ გახდა. გავრცელებული ინფორმაციით, ბათირაშვილი ოთხ პირად მცველთან და კიდევ ორ უცნობთან ერთად, ერაყის ქალაქ აშ-შირკატთან 14 ივლისს მოკლეს (Tsuladze, Z. (2016, July 18). The end of the “Ginger General” era.).

როგორც ბარეტი წერს, პრესაში ბათირაშვილს ყველაზე ხშირად აშუქებდნენ მაღალი რანგის სამხედრო ლიდერებს შორის, რომელიც დაკავშირებული იყო „დაიშის“ ბევრ მნიშვნელოვან გამარჯვებასთან. თავდაპირველად იგი მეთაურობდა კარგად გაწვრთნილ და ბრძოლებში გამოცდილი ჩეჩნების დაჯგუფებას „ჯაიშ ალ-მუჰაჯირინ ვა ალ-ანსარ“ (Jaish

al Muhajireen wa al Ansar), ხოლო შემდეგ 2013 წლის შუა ხანებში შეჭვივდა აბუ ბაქრს. „დაიში“ აღწერს მას, როგორც სამხედრო მხედართმთავარს. როგორც უკვე ვთქვით, კამერონ გლინთან ის შურას წევრად მოხსენიებული, თუმცა ბარეტის თქმით, ეს უზვეულო იქნებოდა არა ერაყელი ბოვეიკისთვის და „დაიში“ ერჩია იგი ბრძოლის ველზე ყოფილიყო, ვიდრე რაიმე პოლიტიკური საფუძველი მიეცათ მისთვის. მაგრამ, მუხედავად ამისა ISIS-ი აქვეყნებდა უმარ ალ-შიმანის ფოტოებს Twitter-ზე, რომელიც ფიცს დებდა აბუ ბაქრის წინაშე, რაც ნიშნავდა მის აშკარა ლიდერობას და მოწინავე პოზიციებს „დაიშიში“ (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.). სამხედრო საბჭოში ასევე იყვნენ ისეთი თანამემწეები, რომლებიც პასუხისმგებელნი იყვნენ მატერიალურ-ტექნიკურ მომარაგების, გარდაცვლილი ბოვეიკების ოჯახების, ასაფეთქებელი ნივთიერებებისა და განლაგების, ბოვეიკების გადაადგილებისა და უცხოელი ბოვეიკების საკითხებზე.

3.2. სხვა მაღალი თანამდებობის პირები

გარდა „მაღალჩინოსნებისა“, ძნელია გადაამოწმო იმ პირთა სახელები და მოვალეობები, რომლებსაც ეკავათ ხელმძღვანელი თანამდებობები, ვინაიდან ერთ მშვენიერ დღეს ანგარიში, რომ კიდევ ზუსტი ყოფილიყო, ის შეიძლება შეცვლილიყო მომდევნო დღეს.

ISIS-ი, ბარეტის მიერ პუბლიკაციის გამოქვეყნების მომენტისთვის დაყოფილი იყო 18 ვილაიათზე (არაბ.: ولاية; ინგლ.: Wilayah – პროვინცია, ოლქი) ანბარის, ბაღდადის, დიალას, ფალუჯას, ჯანუბის, ქირქუქის, ნაინავას და სალაჰ ად-დინის ჩათვლით

ერაყში; ალეპოს (ალ-ჰალაბ), ალ-ბადიას (ჰუმსი), ალ-ბარაქას (ჰასაქა), დამასკოს (ად-დიმაშკ), ჰამას, იდლიბის, ალ-ჰაირის (დაირ აზ-ზური), არ-რაკას და ას-საჰილის (ლაზაკია/ლათაკია) ჩათვლით სირიაში; დამატებითი პროვინციით ალ-ფურათ (ეფფრატი), რომელიც კვეთდა საზღვარს (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group.).

ყველა პროვინციას მართავდა „ვალი“ (არაბ.: والي; ინგლ.: Wali – ადმინისტრაციული ტიტული) – გუბერნატორი, რომელიც ხელმძღვანელობდა ადგილობრივ სტრუქტურებს, აქცევდა ყურადღებას სამოქალაქო ადმინისტრაციას, ბუნებრივია ცენტრალურ ორგანოებს, როგორც იყო უშიშროების საბჭო ან შარიათის საბჭო, გააჩნდა საკუთარი განყოფილებები და წარმომადგენლები ყველა პროვინციაში, რომლებიც მოქმედებდნენ დამოუკიდებლად მეტი უფლებებით, ვიდრე მათი პროვინციელი კოლეგები, მაგრამ ძირითადად მმართველობის მოდელი პროვინციის და შემდგომ რაიონის დონეზე, იყო სახელმწიფო დონის მოდელის დუბლირება. ალეპოში, მაგალითად, ვალის, მხარს უჭერდა შარიათის, სამხედრო, უსაფრთხოების მეთაური. მათი მმართველობით პროვინცია დაყოფილი იყო სექტორებად ანალოგიური ტრიუმვირატით, ასევე სურათი მეორდებოდა ქალაქის დონეზეც (Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group).

დასკვნა

აბუ ბაქრ ალ-ბაღდადის მმართველობით „დაიში“ ახორციელებდა ტერორს, მაგრამ ორგანიზებული იყო როგორც კვაზისახელმწიფო, მკაცრი იერარქიით, სამხედრო ხელმძღვანელობით და ად-

მინისტრაციული მმართველობით. „სახალიფოს“ ორგანიზაციულ სტრუქტურაში შედიოდა „ხალიფა“, რამდენიმე შურა (საბჭოები), დავავინ (უწყებები) და ტერიტორიული ვილაიათები (პრვინციები), რომლებიც მოიცავდა სირიის, ერაყის, ლიბიისა და სხვა რეგიონების ტერიტორიებს. ISIS-ი ახორციელებდა დაპყრობილი ტერიტორიების კონტროლს შარიათის ნორმების დამახინჯება-დანერგვით, რელიგიური და სამხედრო პოლიციის სტრუქტურების ფართო ქსელისა და სასამართლო სისტემის მეშვეობით.

„დაიში“ იყო ორგანიზაცია, რომელიც ცდილობდა გლობალური წესრიგის გარდაქმნას და იმავდროულად, მრავალი თვალსაზრისით, მოქმედებდა იმ სისტემის სახელმწიფოების მსგავსად, რომლის შეცვლასაც ცდილობდა. ამან კი, მისი ორგანიზაცია მნიშვნელოვნად მოწყვლადი გახადა, იმის მიხედვით, თუ როგორ განიცდიდა მზარდ ზეწოლას უფრო დამკვიდრებული, მსოფლიო სახელმწიფოების/აქტორების მხრიდან (Jefferis, J. (n.d.). *ISIS administrative and territorial organization.*).

ლიტერატურა

1. Hashim, A. S. (2018). *The caliphate at war: The ideological, organizational and military innovations of Islamic State*. C. Hurst & Co.
2. Speckhard, A., & Yayla, A. S. (2016, December 3). The ISIS Emni: The inner workings and origins of ISIS's intelligence apparatus. *International Center for the Study of Violent Extremism (ICSVE)*. <https://www.icsve.org/the-isis-emni-the-inner-workings-and-origins-of-isis-intelligence-apparatus/>
3. Barret, R. (2014, November). *Islamic State*. The Soufan Group. <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>
4. Glenn, C. (2015, September 28). Al Qaeda v ISIS: Leaders & structure. *Wilson Center*. <https://www.wilsoncenter.org/article/al-qaeda-v-isis-leaders-structure>
5. Reuter, C. (2015, April 18). The terror strategist: Secret files reveal the structure of Islamic State. *SPIEGEL International*. <https://www.spiegel.de/international/world/islamic-state-files-show-structure-of-islamist-terror-group-a-1029274.html>
6. Milton, D. (2021, June). *Structure of a state: Captured documents and the Islamic State's organizational structure*. Combating Terrorism Center at West Point. <https://www.ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2021/06/Structure-of-a-State.pdf>
7. Gachechiladze, R. (2003). *The Middle East: Space, people and politics*. Diogenes Publishing House. (In Georgian)
8. Gelovani, N. (2024). *Sharia: History, dogmatics, law*. Tbilisi State University Press. (In Georgian)
9. Hassan, H., & Weiss, M. (2016, April 15). Everything we knew about this ISIS mastermind was wrong. *The Daily Beast*. <https://www.thedailybeast.com/everything-we-knew-about-this-isis-mastermind-was-wrong>
10. United Nations Security Council. (2021, January 10). Ibrahim Awwad Ibrahim Ali Al-Badri Al-Samarrai (QDi.299). https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/individual/ibrahim-awwad-ibrahim-ali-al-badri-al-samarrai

11. Jefferis, J. (n.d.). ISIS administrative and territorial organization. In *Security & Politics: Strategic Sectors*.
<https://www.iemed.org/wp-content/uploads/2021/01/ISIS-Administrative-and-Territorial-Organization.pdf>
12. Warrick, J. (2019, October 27). Abu Bakr al-Baghdadi, extremist leader of Islamic State, dies at 48. *The Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/local/obituaries/abu-bakr-al-baghdadi-islamic-states-terrorist-in-chief-dies-at-48/2019/10/27/0d004abc-663d-11e7-8eb5-cbccc2e7bfbf_story.html
13. Vonderhaar, L. (2021, May 13). ISIS's female morality police. *Georgetown Security Studies Review*.
<https://georgetownsecuritystudiesreview.org/2021/05/13/isis-female-morality-police/>
14. Jackson, M. (2021, December 15). Former IS teenage bride Shamima Begum offers to help fight terror in UK. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/uk-58573501>
15. Muir, J. (2017, November 13). The rise and fall of the Islamic State. *BBC News* (Russian edition).
<https://www.bbc.com/russian/features-41724612>
16. Pankratenko, I. (2019, November 2). The caliph is dead, long live the caliph! *Haqqin.az*. (In Russian).
<https://haqqin.az/comics/162032>
17. Roggio, B. (2014, February 5). ISIS confirms death of senior leader in Syria. *The Long War Journal*.
https://www.longwarjournal.org/archives/2014/02/isis_confirms_death.php
18. Callimachi, R., & Hassan, F. (2019, October 31). Abu Bakr al-Baghdadi, ISIS leader known for his brutality, is dead at 48. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2019/10/27/world/middleeast/al-baghdadi-dead.html>
19. Sheglovina, Y. (2016). *Thinking about Islamic State*. Middle East Institute. (In Russian)
20. U.S. Department of State. (2017, August 17). State Department terrorist designations of Ahmad Alkhalid and Abu Yahya al-Iraqi. <https://2017-2021.state.gov/state-department-terrorist-designations-of-ahmad-alkhalid-and-abu-yahya-al-iraqi/index.html>
21. Tsuladze, Z. (2016, July 18). The end of the “Ginger General” era. *Voice of America (Georgian)*.
<https://www.amerikiskhma.com/a/georgia-isis-number-two-tarkhan-batirashvili-killed/3422550.html>
22. Abu al-Khair, W., et al. (2018, June 19). Is ISIS a creation of the West? *Al-Mashareq*.
https://almashareq.com/ar/articles/cnmi_am/features/2018/06/19/feature-02
23. Al Jazeera. (2019, October 27). Who was ISIL's self-proclaimed leader Abu Bakr al-Baghdadi?
<https://www.aljazeera.com/news/2019/10/27/who-was-isils-self-proclaimed-leader-abu-bakr-al-baghdadi>
24. El-Hayek, W. (2019, October 30). Enemy number one. *Novaya Gazeta*.
<https://novayagazeta.ru/articles/2019/10/29/82547-vrag-nomer-odin>

UDC 327.56

SCOPUS CODE 3301

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-2-192-227>

Daesh's Organisational Structure and Management System (Part I)

Zviad Tkabladze Georgian Technical University, Faculty of Law and International Relations professor,
Georgia
E-mail: tkabladze.zviad@gtu.ge

Reviewers:

T. Kiknadze, Georgian technical university Doctor of Political Sciences, Faculty of Law and International Relations. Head of the Department, Professor
E-mail: kiknadzetamar12@gtu.ge

M. Manchkhavili, Georgian Technical University Doctor of Political Sciences, Faculty of Law and International Relations, Assistant Professor
E-mail: manchkhavilimaia07@gtu.ge

Abstract. This article is the I Part of the work “Daesh's Organisational Structure and Management System”, dedicated to the organizational structure of the international terrorist organization Daesh (Islamic State, IS, ISIS, ISIL), the history of the formation of its leader, the first “Caliph” Abu Bakr al-Baghdadi, as a terrorist, and the period of his rule.

By 2013, ISIS had completed all stages of its formation, in which the main driving force was the nationalist axis, the former Sunni-Baathist elite of Iraq. After the overthrow of Saddam Hussein, the functionaries of his regime did not disappear, and the formation of ISIS's organizational structure did not require the creation of any new command system.

From the very first days of its existence, ISIS represented a fully-fledged structural, centralized organization, the elements of which actively carried out necessary functions in various areas through the delegation of authority.

The work also examines the activities of the second-tier leaders of the terrorist organization and its “institutional structures,” which, as a whole, creates a unified picture of the structure and management of the ISIS organization.

Although the group's resources both human, financial, as well as armament and territory have gradually disappeared, first in 2017 and then in 2019, Daesh still exists in the form of small cells and retains the ability to cause harm, and the fight against it is not over yet.

Keywords: Daesh; Structure; Management; Terrorism; Abu Bakr al-Baghdadi.

განხილვის თარიღი 21.01.2026

შემოსვლის თარიღი 15.02.2026

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 26.06.2026